

20
22

Svensk-finskt 6–7 oktober
översättarseminarium

Suomalais-ruotsalainen
kääntäjäseminaari 6.–7. lokakuuta

Åbo
Turku

#översättarseminariet2022

#kääntäjäseminaari2022

ÖVER -
I R V V N
S Ä T T A R -
- I M I -
S E M I -
- V R V T
N A R I E T
- N V V K

PRELIMINÄRT PROGRAM / ALUSTAVA OHJELMA:

Om den juridiska
svenskan i Finland
Johan Bärlund,
HELSINGFORS UNIVERSITET

Englannin vaikutuksesta
median kieleen
Ville Eloranta,
HELSINGIN SANOMAT

Konekääntimien käytöstä
kaunokirjallisuuden
kääntämisessä
Kristiina Taivalkoski-Shilov,
TURUN YLIOPISTO

Om det språkliga landskapet
i Åbo förr och nu
Saara Haapamäki,
ÅBO AKADEMI

Om utbildningsterminologi
på svenska –
dialog och reflexioner
Pamela Granskog,
UTBILDNINGSSTYRELSEN
& **Mats Holmström**
och **Nike Parland,**
STATSRÅDETS KANSLI

Osallistavasta ja
syrjimättömästä kielestä
Ulla Tiililä,
KOTIMAISTEN KIELTEN
KESKUS

Om begriplig information
till allmänheten
Gabriella Sandström,
FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN
I SVERIGE

Om språkarbetet i riksdagen
Louise Wassdahl,
SVERIGES RIKSDAG

dessutom medverkar
Jens Berg och **Jenny Sylvin**
från programmet
NÄST SISTA ORDET

Välkommen!

Anmälan är ÖPPEN!
Early bird-priserna gäller till och med 30.6
Sista anmälningdag är 5.9

Tervetuloa!

Ilmoittautuminen on nyt AUKI!
Ilmoittaudu early bird -hintaan viimeistään 30.6.
Viimeinen ilmoittautumispäivä on 5.9.

SUOMEN KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN LIITTO – FINLANDS ÖVERSÄTTAR- OCH TOLKFÖRBUND
www.sktl.fi/kaantajaseminaari2022

KOTIMAISTEN KIELTEN KESKUS – INSTITUTET FÖR DE INHEMSKA SPRÅKEN
www.sprakinstitutet.fi/oversattarseminariet

N:O 2/2022 SUOMEN KÄÄNTÄJIEN JA TULKKIEN LIITTO

Kääntäjä

ÖVERSÄTTAREN

Kevään palkinnot:

Mikael Agricola

J. A. Hollo

Tiedon helmi

• Ajankohtaista asiaa tulkeille

Kääntäjä näkyväksi Sirpa Alkunen

Vihdoinkin, kahden etävuoden jälkeen, voitiin järjestää liiton keväiset suurtaapahtumat: Mikael Agricola -palkinnon ja J. A. Hollon palkinnon julkistamistilaisuus sekä Kääntämisen ja tulkauksen tutkimuksen symposiumi (KäTu).

Kirjallisuuskäännöksille myönnettävien palkintojemme molemmat saajat olivat hyvin ajankohtaisia ympäristöön ja sotaan liittyvine teemoineen. Palkitut **Sari Karhulahti** ja **Tommi Uschanov** esitellään toisaalla tässä lehdessä. Lämpimät onnittelut! Palkinnosta uutisoitiin omien kanaviemme lisäksi ainakin Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa. Näkyvyyttä siis saatiin mukavasti.

Tänä vuonna Joensuussa järjestetyn KäTun teemana oli ”Kääntäjän kuva”. Symposiumissa oli yhteensä noin sata lähi- ja etäosallistujaa ja siellä pohdittiin monista eri näkökulmista, millaisena kääntäjä ja tulkki näyttäytyvät alan tutkijoille ja suurelle yleisölle.

Miksi sitten kääntäjien ja tulkien näkyvyys on tärkeää? Eikö riitä, että teemme työmme parhaamme mukaan, lähetämme laskun perään ja sillä siisti?

Näkyväksi tekemisellä pyritään korostamaan kääntäjän ja tulkin ammatin asiantuntijaluonnetta, jotta ensinnäkin työn taso säilyisi korkeana ja toiseksi palkkiot vastaisivat vaadittavia taitoja. Yhteiskunnallisesti näkyvyyden lisääminen vaikuttaa päätäjiin, silloin kun laaditaan budjetit ja lakeja tai kilpailutetaan hankintoja. Näkyvyyden lisääminen kasvattaa ymmärrystä alamme ja sen tärkeyttä kohtaan.

Kääntäjien ja tulkien näkyvyyttä voi jokainen meistä edistää omalta osaltaan. Olen puhunut alastamme taloyhtiön pihatalkoissa, kampaajalla, hammaslääkärillä ja luokkakokouksissa. Käytössä ovat edelleen myös SKTL:n somekampanjat aiheutunnisteilla #kääntäjänäkyväksi #kehukääntäjää ja #tykkäystulkille sekä yhteistyössä KAOSin kanssa #muistakääntäjä. Niihin voi tietenkin lisätä omia julkaisuja, mutta kannattaa myös käydä tykkäämässä muiden tekemistä julkaisuista, jolloin nekin saavat lisää näkyvyyttä somessa. Näin voimme tehdä vaikuttamistyötä toistemme hyväksi niin kesälaitumilla kuin kesätyöpöytien ääressäkin.

Mukavaa kesää, terveyttä ja rauhaa!

Kirjoittaja on Suomen kääntäjien ja tulkien liiton puheenjohtaja.
puheenjohtaja@sktl.fi

Ge översättaren synlighet Sirpa Alkunen

I vår kunde förbundets storevenemang äntligen ordnas på plats efter två år på distans: offentliggörandet av Mikael Agricola-priset och J. A. Hollos pris samt KäTu-symposiet om forskning i översättning och tolkning.

Båda mottagarna av våra pris för litteraturöversättning behandlade mycket aktuella miljö- och krigsteman. Prismottagarna Sari Karhulahti och Tommi Uschanov presenteras närmare längre fram i denna tidning. Varma gratulationer! Förutom i våra egna kanaler noterades prismottagarna åtminstone i Helsingin Sanomat och Turun Sanomat. Vi fick således en hel del synlighet.

Temat för symposiet om forskning i översättning och tolkning, var ”Bilderna av översättaren”. Symposiumen ordnades i år i Joensuu och samlade cirka hundra deltagare på plats och distans. Under symposiet begrundades det ur många olika synvinklar hurdan bild översättaren och tolken förmedlar till forskare inom branschen och till den stora allmänheten.

Varför är det så viktigt att göra översättaren och tolken synliga? Räcker det inte att vi gör vårt arbete så bra som möjligt, får betalt och så är det klart med det?

Genom att göra översättaren och tolken synliga strävar vi efter att framhäva yrkets karaktär som expertarbete inte bara för att bevara arbetets höga nivå utan också för att säkerställa att arvoden motsvarar den kompetens som behövs. I samhället bidrar en ökad synlighet till att påverka beslutsfattarna då de till exempel upprättar budgetar och stiftar lagar eller konkurrensutsätter sina upphandlingar. Ökad synlighet ökar också förståelsen för vår bransch och för hur viktig den är.

Var och en av oss kan för egen del främja översättarnas och tolkarnas synlighet. Jag har talat om vår bransch på bostadsbolagets gårdstalko, hos frisören, tandläkaren och på klassmöten. FÖTF:s kampanjer på sociala medier är fortfarande tillgängliga med hashtag #kääntäjänäkyväksi #kehukääntäjää och #tykkäystulkille samt i samarbete med KAOS #muistakääntäjä. Det går naturligtvis att publicera egna inlägg i dessa kanaler, men det lönar sig också att gå in och gilla andras inlägg för att öka deras synlighet på sociala medier. På så sätt kan vi påverka och vara till nytta för varandra oberoende av om vi har semester eller sitter vid arbetsbordet.

Jag önskar er en trevlig sommar, god hälsa och fred!

Skribenten är ordförande för Finlands översättar- och tolkförbund.
puheenjohtaja@sktl.fi
Översättning: Tina Matala-aho

ISSN 0356-4649

Julkaisija:
Suomen kääntäjien ja tulkien liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Päätoimittaja:
Sirpa Alkunen
sirpa.alkunen@sktl.fi

Toimitussihteeri:
Maarit Laitinen
maarit.laitinen@sktl.fi

Taitto:
Risto Mikander / Mediasepät Studio

Ulkoasu:
More Business Services Oy,
www.morebiz24.com

Painopaikka:
Lehtisepät Oy, Lahti

Painos: 2 700 kpl
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa.

Toimituskunta:
Juha Eskelinen, Jenni Kavén,
Hanna Pippuri, Kate Sotejeff-Wilson ja
Aino Suoranta

www.sktl.fi/kaantaja-oversattaren

Tilaukset:
tiedotus@sktl.fi

Ilmoitushinnat:
www.sktl.fi/kaantaja-oversattaren/mediatiedot

Tilauhinta 2022
Muille kuin SKTL:n jäsenille:
55 euroa (kotimaa), 65 euroa (ulkomaat)

Kannen kuva:
© Canva Pro

Kirjoittajan omalla nimellä julkaistuista kirjoituksista vastaa kirjoittaja.

Ilmoitusten sisällöstä vastaa ilmoittaja.

Kuvat © SKTL, jos ei toisin mainittu.

Liiton toimisto lomailee heinäkuun.

*Toivottamme kaikille
aurinkoisia kesäpäiviä!*

Tässä numerossa mm.:

- s. 5 Esittelyssä Käännetään rautalangasta -toimittaja Juha Roiha
- s. 6 SKTL:n tapahtumakysely 2022
- s. 8 Korkeakouluharjoittelija Veera Björnin esittäytyy
- s. 9 Kopiosto-apurahat haettavina 1.–30.6.2022
- s. 10 Keltanokkana KäTussa
- s. 11 MikaEL tutuksi
- s. 12 Esittelyssä IBBY Finland
- s. 17 Haastattelussa Agricola-palkittu Sari Karhulahti
- s. 19 SKTL:n uudet jäsenet
- s. 20 Suvi Aholan juhlapuhe SKTL:n käännöspalkintojen jakotilaisuudessa
- s. 22 Yhteinen e-kirjasto parantaa tasa-arvoa
- s. 24 Haastattelussa Tiedon helmi -palkittu Kalle Konttinen
- s. 26 Etätulkkaus ja tulkkien työhyvinvointi
- s. 28 II kysymystä tutkijalle: Tiina Tuominen
- s. 29 Norjan tulkkilaki täydentää hyvää järjestelmää
- s. 31 Norjan tulkkilaki innostaa tulkkeja Suomessakin

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL) on vuonna 1955 perustettu kääntäjien ja tulkkien aatteellinen etujärjestö.

Liiton tavoitteena on mm. edistää laatua ja ammattimaisuutta kääntämisen ja tulkkauksen alalla.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto

Hietaniemenkatu 2, 4. kerros, 00100 Helsinki.

www.skttl.fi

TULEVAT TAPAHTUMAT

**SKTL:n Kopiosto-
apurahat haussa
1.–30.6.2022**

**V jaoston
syysseminaari
Helsingin yliopistossa
18.8.2022**

**Kansainvälisen
kääntäjienpäivän
seminaari
Helsingissä 23.9.2022**

**Turun kirjamesut
Turun messukeskuk-
sessa 30.9.–2.10.2022**

**Suomalais-
ruotsalainen
kääntäjäseminaari
Turussa 6.–7.10.2022**

**Helsingin
kirjamesut
Messukeskuksessa
27.–30.10.2022**

**Tampereen
kirjamesut
Tampere-talossa
3.–4.12.2022**

**Kääntäjä 3/2022
Lehti ilmestyy 8.9.
Aineistopäivä 10.8.**

**SKTL:n kääntäjä- ja tulkkihakupalvelu uudistuu syksyllä.
sktl.fi/hakupalvelu
Seuraathan tiedotusta!**

Jaana Kapari-Jatta Helsingin yliopiston kunniatohtoriksi

© Virpi Lehtinen / Tammi

Helsingin yliopisto vihki kunniatohtoreiksi tänä vuonna yhteensä 30 ansioitunutta tieteen tekijää eri puolilta maailmaa. Kunniatohtorin arvo on yliopiston korkein tunnustus. Helsingin yliopiston filosofinen tiedekunta vihki toukokuun 27. päivä seitsemän kunniatohtoria, joista yksi on filosofian maisteri, kääntäjä **Jaana Kapari-Jatta**.

Kapari-Jatta on palkittu pitkän linjan kirjallisuuden kääntäjä, joka suomentaa englannin kielestä. Hän on tullut tunnetuksi etenkin **J. K. Rowlingin** *Harry Potter* -kirjojen suomentajana. Lisäksi hän on suomentanut muun muassa **Roald Dahlin**, **Edgar Allan Poen** ja **Oscar Wilden** teoksia.

Kapari-Jatalle on myönnetty vuonna 2002 kääntäjien, tulkkien ja terminologioiden maailmanjärjestö FITin Astrid Lindgren -palkinto, vuonna 2007 lastenkulttuurin valtionpalkinto ja vuonna 2014 J. A. Hollon käännöspalkinto.

SKTL onnittelee lämpimästi jäsentään!

Jaana Kapari-Jatta

”Meidän kääntäjä- ja tulkikuntamme on pienen kielialueen kansallisaarre.”

Esittelyssä Käännetään rautalangasta -toimittaja Juha Roiha

Televiostakin tuttu toimittaja **Juha Roiha** on viime syksystä saakka luotsannut käännöstiedettä popularisoivaa *Käännetään rautalangasta* -podcastia. SKTL:n opettajien ja tutkijoiden jaoston podcast tarjoaa uusia näkökulmia monikielisen viestinnän ilmiöihin, ja aiheita lähestytään näkökulmasta, joka sopii myös alan opiskelijoille ja suurelle yleisölle.

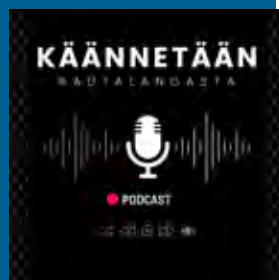
Roiha on pitkän linjan radio- ja televisiotuottaja, mutta kertoo, että käännöstiede on hänelle tuntemattomampi alue. ”Kysymyksenasettelut ja tutkimuksen laatu ovat kuitenkin tehneet minuun suuren vaikutuksen”, hän lisää. Podcastin tekemisen paras puoli onkin Roihasta juuri se, että hän oppii itsekin koko ajan uutta. Hänelle yllättävintä on ollut se syvällisyys ja laaja-alaisuus, mihin kääntäjä ja tulkki joutuu sukeltamaan ollakseen kärryillä esimerkiksi kulttuurillisista ja sukupuolisista konteksteista. ”Meidän kääntäjä- ja tulkikuntamme on pienen kielialueen kansallisaarre”, hän kiittelee.

Koronatilanteesta johtuen podcast-jaksot on tähän mennessä nauhoitettu etäyhteydellä, mutta tavoitteena on siirtää podcast-nauhoitukset studio-olosuhteisiin mahdollisimman pian. Roiha odottaakin jo kovasti, että pääsee ihan live-tilanteeseen haastateltavien kanssa. ”Odotan myös uusia mielenkiintoisia sukelluksia kääntämisen syvään päättyyn”, hän lisää.

Teksti: Maarit Laitinen

Kirjoittaja on SKTL:n viestintäasiantuntija ja *Käännetään rautalangasta* -podcastin tuottaja.

Käännetään rautalangasta -podcastjaksot ovat kuunneltavissa SKTL:n SoundCloud-tilillä soundcloud.com/sktrlry sekä Spotifyssa ja Apple Podcasteissa.

Kuka?

- Juha Roiha
- Syntynyt vuonna 1955 Loimaalla.
- Toimittanut ja juontanut lukuisia radio- ja tv-ohjelmia aina Radiomafiasta Ylen Puoli seitsemään.
- Toimi vuonna 2016 kaunokirjallisuuden Finlandia-palkinnon valitsijalautakunnan puheenjohtajana.
- Hänen esikoisteoksensa, mysteerromaani *Yksi aina valvoo* (Tammi) ilmestyy kesällä.

Juha Roiha

© Elina Pietilä

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton tapahtumakysely 2022

Kysyimme jäseniltämme mielipidettä liiton järjestämiin tapahtumiin sekä toiveita tulevia tapahtumia silmällä pitäen. Kyselyyn vastasi yhteensä 151 henkilöä. Vastajia oli eniten asiatekstinkääntäjien jaostosta, mutta liiton kaikki jaostot ja paikallisosastot olivat edustettuina vastaajissa. Kiitokset kaikille kyselyyn vastanneille! Annettu palaute auttaa meitä kehittämään toimintaamme, ja näin pystymme tarjoamaan teille entistä parempia tapahtumia jatkossa.

Kysyntää etä- ja lähitapahtumille

Kyselyssä selvitettiin jäsenistön toiveita siitä, missä muodossa tapahtumia tullaan vastaisuudessa järjestämään. Vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että jäsenet ovat valmiita siirtymään takaisin lähitapahtumien pariin kahden koronavuoden jälkeen. Kuitenkin myös etätapahtumat saivat kannatusta: puolet vastaajista (51 %) kertoi osallistuvansa mielellään sekä etä- että lähitapahtumiin. Yhtä suuri osa vastaajista kertoi osallistuvansa mieluiten lähitapahtumiin tai mieluiten etätapahtumiin: molemmat vaihtoehdot saivat 21 %:n kannatuksen. 73 %:a vastaajista on osallistunut SKTL:n tapahtumiin paikan päällä ja 65 % vastaajista on osallistunut tapahtumiin etäyhteyksin. Otamme vastaukset huomioon ja tarjoamme laadukkaita etä- ja hybriditapahtumia myös jatkossa!

Liiton tapahtumatarjonta

Kyselyyn vastanneista 58 % on ollut tyytyväisiä liiton tapahtumatarjontaan. Varsinaista tyytymättömyyttä koki

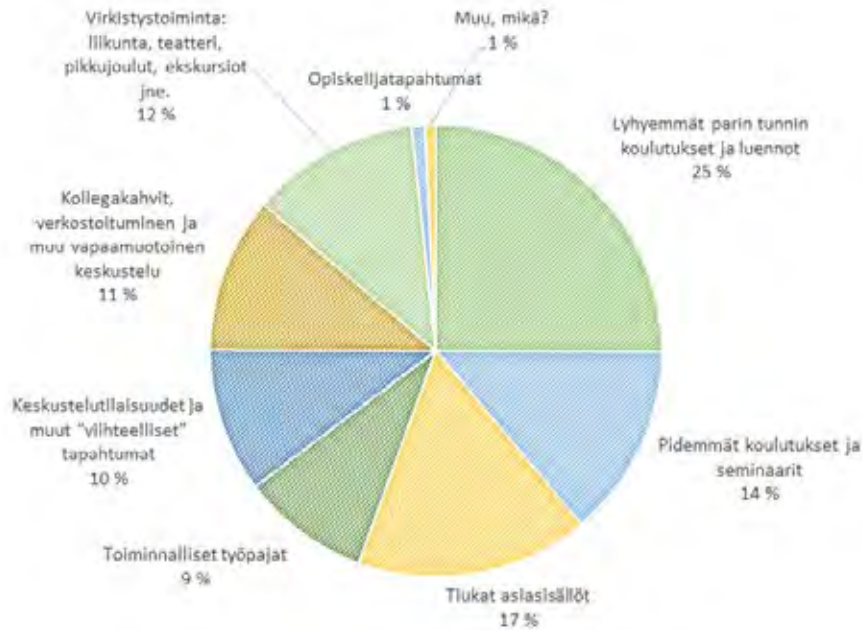
kuitenkin vain 7 % vastaajista. Noin kolmasosalla vastaajista (35 %) ei ollut mielipidettä asiaan.

Kyselyssä kommentoitiin esimerkiksi sitä, että etätapahtumia on järjestetty liian harvakseltaan, tapahtumien teemat eivät ole olleet mielenkiintoisia, tapahtuma on järjestetty itselle sopimattomana aikana, tapahtumat ovat olleet liian Helsinki-keskeisiä ja että korona on vaikuttanut omaan tapahtumaosallistumisintoon.

Kysyimme myös, millaisia tapahtumia jäsenet toivovat liiton järjestävän ja millaisista tapahtumista he nauttivat erityisesti. Kannatusta oli etenkin lyhyemmällä, parin tunnin koulutuksilla ja luennoilla: tämän vaihtoehdon valitsi 87 % vastaajista suosikikseen. Toiveissa korostui muutenkin asiapitoisen ohjelman tarve: tiukat asiasisällöt -vaihtoehto sai 58 %:n kannatuksen, pidemmät koulutukset ja seminaarit -vaihtoehto tuli toiseksi 48 %:n kannatuksella. Kuitenkin myös virkistytymisellä ja

MILLAISISTA TAPAHTUMISTA NAUIT ENITEN TAI MITÄ TOIVOISIT SKTL:N JÄRJESTÄVÄN?

vapaamuotoisemmalla ohjelmalla on edelleen kysyntää liiton tapahtumatarjonnassa: virkistystoimintaa toivoi 42 % vastaajista, kollegakahveja, verkostoitumista ja muuta vapaamuotoista keskustelua 39 %, keskustelutapahtumia ja muuta ”viihteellisempää” ohjelmaa 36 %.

Saimme kyselystä myös roppakaupalla hyviä ehdotuksia uusia tapahtumia varten: kyselyssä toivottiin muun muassa runokäännöspajaa, yrittäjyyteen liittyvää koulutusta, kielenhuolto- ja sanastokoulutuksia, CV-työpajaa, kilpailutuskoulutusta ja paljon muuta. Aiomme hyödyntää saamaamme palautetta liiton tapahtumia suunnitellessamme, ja kuulemme jäsenistöltämme mielellämme lisää ideoita ja ehdotuksia. Hyviä tapahtumaideoita ja -toiveita voikin aina lähettää liiton toimistolle osoitteeseen jasenasiat@sktl.fi.

Parhaiten tietoa SKTL:n järjestämistä tapahtumista löytyy liiton tapahtumakalenterista osoitteesta www.sktl.fi/tapahtumakalenteri. Tiedotamme tulevista tapahtumista myös kuukausittain lähetettävässä jäsenkirjeessä, liiton Facebook-sivulla, Kääntäjä-lehdessä sekä silloin tällöin myös liiton muissa viestintäkanavissa. Seuraathan siis tiedotusta – tapahtumissa nähdään!

Teksti: Aino Suoranta

Kirjoittaja on SKTL:n järjestö- ja viestintäkoordinaattori.

@SKTLry

@SKTLtwiittaa

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto

@SKTLry

SKTL järjesti tai oli mukana yhteensä 75 tapahtumassa vuonna 2021.

Viime vuoden tapahtumista 27 kpl oli lähitapahtumia, 48 etätapahtumia.

Maksuttomia tapahtumia järjestettiin 64 kpl, maksullisia tapahtumia 11 kpl.

SKTL:n ja Kieliasiantuntijat ry:n yhteisen korkeakouluharjoittelijan esittely

Aurinkoiset terveiset Tammerkosken varrelta!

Olen **Veera Björlin**, suomen kielen maisteriopiskelija Tampereen yliopistosta. Suomen kielen lisäksi opiskelen tällä hetkellä viestintää, englantia ja markkinointia. Minua kiinnostaa erityisesti kaikenlaisten tekstien tuottaminen, oikolukeminen ja editointi. Myös saavutettavuuteen liittyvät kysymykset ovat lähellä sydäntäni, ja pyrin jatkuvasti kehittämään omaa viestintääni selkeämmäksi ja saavutettavammaksi. Suoritan maisterintutkintooni asiantuntijaviestinnän opintokokonaisuutta, ja olen sen kautta päässyt esimerkiksi editoimaan Vapriikin näyttelytekstiä sekä edistämään SOS-Lapsikylän verkkosivujen saavutettavuutta. Vapaa-ajalla tykkään neuloa, kuunnella podcasteja sekä käydä kävelyllä Tampereen kauniilla rantareiteillä. Näiden lisäksi olen ollut aktiivisesti mukana ainejärjestöni Kopula ry:n toiminnassa fuksivuodesta lähtien, ja tällä hetkellä toiminkin ainejärjestön blogivastaavana.

Toimin tänä keväänä ja tulevana syksynä SKTL:n ja Kieliasiantuntijat ry:n yhteisenä harjoittelijana. Keskityn

pääosin Kansainvälisen kääntäjienpäivän seminaarin järjestämiseen, mutta tämän lisäksi osallistun esimerkiksi järjestäjien viestintään sekä kaikkien muuhun, mihin apuani tarvitaan! Työskentelen kevään ajan SKTL:n toimistolla, ja alkusyksystä siirryn Kieliasiantuntijoille. Olen ollut töissä vasta muutaman päivän, mutta olen nyt jo viihtynyt tosi hyvin! Minut on otettu tosi lämpimästi vastaan, ja kaikki ovat olleet ystävällisiä ja avuliaita. Työskentelen osittain etänä, mutta aion myös käydä välillä paikan päällä toimistolla. Olen erityisen innoissani siitä, että pääsen tutustumaan järjestötyöhön ja näkemään, mitä ”kulussien takana” tapahtuu. Olen nyt jo oppinut hurjasti esimerkiksi SKTL:n toiminnasta ja yllätynyt positiivisesti siitä, mitä kaikkea kieliasiantuntija voikaan työkseen tehdä!

Harjoittelujaksoni aikana minut tavoittaa osoitteesta **kaantajienpaiva@gmail.com**. Jos teille tulee yhtään mitään kysyttävää, ottakaa rohkeasti yhteyttä! Toivottavasti nähdään Kääntäjienpäivässä!

Kansainvälinen kääntäjienpäivä tulee jälleen!

**Kansainvälinen kääntäjienpäivä järjestetään Helsingissä 23.9.2022.
Nähdään syyskuussa!**

Kääntäjienpäivän järjestävät yhteistyössä Kieliasiantuntijat ry ja Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto – Finlands översättar- och tolkförbund ry.

Kääntäjienpäivän löydät verkosta ja somesta:

kaantajienpaiva.com

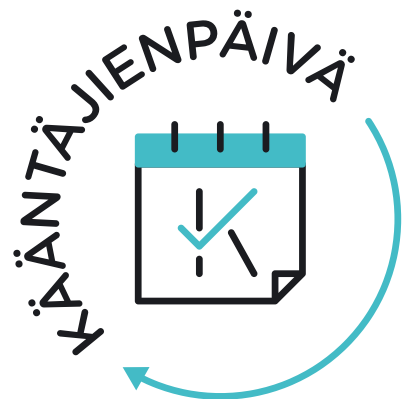

kaantajienpaiva

Kääntäjienpäivä

Seuraa myös tunnisteita #KäPä2022 #itd2022 #kääntäjienpäivä

Kopiosto-apurahat haettavissa 1.–30.6.2022

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton hallitus julistaa haettavaksi kopiointista maksettujen tekijänoikeuskorvausten perusteella Kopiosto-apurahat kääntäjille.

Kesän 2022 haussa pyrimme tukemaan myös niitä käänös- ja tulkkausalan ammattilaisia, joiden käänös- ja/tai tulkkaustoimintaan koronaviruksella on ollut vaikutuksia 1.1.2021 ja 30.6.2022 välisenä aikana.

Jaossa on

- henkilökohtaisia **kohdeapurahoja**
- henkilökohtaisia **konferenssi- ja koulutusapurahoja**
- **projektipurahoja**
- sekä kertaluonteisesti jaettavia henkilökohtaisia **”korona-apurahoja”**.

Yksittäinen henkilökohtainen konferenssi- ja koulutusapurahan tai kohdeapurahan voi olla suuruudeltaan enintään 2 000 euroa. Yksittäinen ”korona-apuraha” voidaan myöntää enintään 2 000 euron suuruisena käänös- ja tulkkausalan ammattilaiselle, jolle on koitunut tai koituu koronaviruksen vuoksi menetystä ammatin harjoittamisessa aikavälillä 1.1.2021–30.6.2022. Projektipurahaa jaetaan vuodessa yhteensä 16 000 euroa. SKTL ilmoittaa vähintään 1 000 euron suuruiset apurahat verottajalle.

Kohdeapurahaa voivat hakea kaikki, jotka ovat kääntäneet tekijänoikeuslaissa tarkoitettua suojattua aineistoa, ts.

- kirjallisuutta (kaunokirjallisuutta tai tieto- ja oppikirjallisuutta)
- artikkeleita sanoma- tai aikakauslehdille tai
- julkaistua asiatekstiä.

Konferenssi- ja koulutusapurahaa sekä kertaluonteisesti jaettavaa korona-apurahaa voivat hakea kaikki käänös- ja tulkkausalan ammattilaiset.

Apurahaa voi hakea mm. opintomatkaan, ammattikirjallisuuteen, IT-hankintoihin, ammattitaitoa edistäviin tarkoituksiin, konferenssiin, seminaariin tai koulutukseen – myös etäkoulutuksiin! Katso tarkemmat hakukohteet hakuilmoituksettamme verkkosivuiltamme.

Poikkeuksellisesti tällä hakukerralla hakija, jonka käänös- ja/tai tulkkaustoimintaan koronavirusepidemia on vaikuttanut, voi hakea ns. ”korona-apurahaa” ammattitaidon ja työkyvyn ylläpitämiseen sekä ammatinharjoittamisen kuluihin enintään 1.1.2021 ja 30.6.2022 väliseltä ajalta (18 kk) koituihin **käänös- ja tulkkaustoiminnan eli ammatinharjoittamisen kustannuksiin**, kuten puhelin- ja työhuonekuluihin, lisenssien ja ohjelmistojen hankintaan tai uusintaan taikka **työkyvyn ylläpitämiseen**. Hankinta on **perusteltava** huolellisesti, ja hakemuksessa on eriteltävä selkeästi, **miten koronaepidemia on haitannut ammatin harjoittamista ja ammattitaidon ylläpitämistä**. Yksittäinen korona-apuraha voidaan myöntää enintään 2 000 euron suuruisena. Korona-apuraha ei vaikuta muiden Kopiosto-apurahojen saamiseen, ns. kahden vuoden hakukarenssia ei ole. Korona-apurahaa haetaan apurahajärjestelmässä ”henkilökohtainen kohdeapurahan” -vaihtoehdon alta. Samalla hakukierroksella on mahdollista hakea sekä korona-apurahaa että ns. ”tavallista” henkilökohtaista kohdeapurahaa. (Lue lisää hakuohjeista.)

Apurahapäätökset tekee liiton hallitus Kopiosto-työryhmän ehdotuksen perusteella. Apurahan myöntäminen on harkinnanvaraista.

Hakuohjeet SKTL:n verkkosivuilla osoitteessa:
www.sktl.fi/kopiosto-hakuohjeet. Hakemukseen liitetään CV.

Hakemus toimitetaan hakuajana 1.–30.6.2022 sähköisen apurahajärjestelmän kautta osoitteessa sktl.apurahat.net. Apurahan käytöstä on annettava selvitys kuitteineen vuoden kuluessa apurahan myöntämisestä.

Kopiosto-valtakirjasta löydät lisätietoa täältä: www.sktl.fi/kopiosto-valtakirja.

Keltanokka KäTussa

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi, tuttavallisemmin KäTu, järjestettiin tänä vuonna Itä-Suomen yliopiston kampuksella Joensuussa 22.–23.4.2022. Tapahtumaan oli mahdollista osallistua sekä etänä että läsnä.

Minulla oli SKTL:n ja Kieliasiantuntijoiden harjoittelijana mahdollisuus osallistua KäTu-symposiumiin etänä, joten käytin tämän mahdollisuuden hyödyksi ja liityin linjoille lauantaan ajaksi. Lauantaiaamu alkoi mielenkiintoisella plenaariesitelmällä, jossa **Haidee Kotze** Utrechtin yliopistosta esitelmöi kääntäjän roolista sosiaalisen median maailmassa. Tämän jälkeen päivä jatkui erillisillä sektioilla, ja päädyin itse osallistumaan kahteen sektioon, joissa kääntäjän roolia käsiteltiin muun muassa kaunokirjallisuuden, sanomalehtien ja kuvataiteen kautta.

Sektioista parhaiten mieleeni jäi **Pia von Essenin** esitelmä nimeltä ”*Jatkuvia ponnisteluja*” – kääntämisen ja tulkkauksen kuvia kuvataiteilija *M. C. Escherin* teoksissa. Esitelmässä tarkasteltiin hollantilaisen kuvataiteilija **Maurits Cornelis Escherin** töitä kääntämisen ja tulkkauksen näkökulmasta. Escherin teoksissa kuvataan yhtäaikaisesti useita eri maailmoja, joita von Essenin mielestä voidaan verrata käännösmaailman kahtiajakoon lähtötekstin ja -kulttuurin sekä kohdetekstin ja -kulttuurin välillä. Monissa teoksissa

myös leikitään illuusiolla, jonka von Essen on tulkinnut vertautuvan käännösmaailman ytimessä olevaan illuusioon ”suorasta” ymmärryksestä. Nämä vastakohtaisuudet ja illuusiot kuitenkin luovat yhdessä järkevä

kokonaisuuden, aivan kuten käännösmaailmassa lähtö- ja kohdeteksti muodostavat yhden yhtenäisen kokonaisuuden. Escherin töistä parhaiten mieleen jäi *Moebius II*-niminen työ. Tämän Möbiuksen nauhaa kuvastavan työn von Essen oli yhdistänyt siihen, kuinka käännösprosessissa ei ole erikseen alku- ja kohdetekstiä, vaan ne muodostavat yhdessä jatkumon.

Pia von Essenin esitelmä todisti sen, että taide on avoin tulkinnalle ja sitä voi tarkastella mistä tahansa näkökulmasta. Tässä tapauksessa von Essen oli tarkastellut Escherin taidetta kääntämisen ja tulkkauksen näkökulmasta, ja nämä tulkinnat olivat hyvin perusteltuja ja avautuivat myös esitelmän seuraajalle.

Teksti: Veera Björlin

Kirjoittaja on suomen kielen opiskelija Tampereen yliopistosta, joka työskentelee SKTL:n ja Kieliasiantuntijoiden harjoittelijana Kansainvälisen kääntäjänpäivän parissa.

© Maarit Laitinen

Kahden koronavuoden jälkeen KäTu-symposiumi voitiin järjestää jälleen läsnäolotilaisuutena. Symposiumissa oli tänä vuonna yhteensä noin sata lähi- ja etäosallistujaa.

MikaEL tutuksi

SKTL:n sivuilta löytyy MikaEL – Kääntämisen ja tulkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu ja sen volyymit 1–15. MikaEL on kerran vuodessa ilmestyvä monikielinen, käännös- ja tulkkaus-tieteellinen vertaisarvioitu open access -journaali. Sen julkaisija on Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, mutta julkaisuprosessista aina taittoa ja verkkoon laittamista myöten huolehtii liiton opettajien ja tutkijoiden jaosto. MikaELin toimittajakuntaan kuulunut **Ritva Hartama-Heinonen** vastasi Kääntäjä-lehden kysymyksiin verkkojulkaisusta.

Ketkä MikaELia tekevät?

MikaELilla on neljä toimittajaa, jotka tulevat KäTu-symposiumeja järjestävistä yliopistoista. Seitsenjäsenisessä toimituskunnassa on sekä KäTu-yliopistojen edustajia että ulkomaisia tutkijoita, ja vertaisarvioinnissa tarvitaan lisäksi alan asiantuntijoiden työpanosta. MikaELin verkkosivuston päivityksistä huolehtii puolestaan V jaoston tiedottaja. MikaELin tekevät kuitenkin kaikki ne kirjoittajat, joiden tutkimustuloksia eri volyymeissa julkaistaan.

Millaisessa tilanteessa ja miksi MikaELia päätettiin aikanaan alkaa julkaista?

KäTu on tieteellinen symposiumi, ja vuonna 2003 alkanut symposiumisarja tuntui vaativan rinnalleen oman julkaisufoorumia. Siihen tarvittiin kuitenkin kustantaja ja verkkosivut. SKTL suhtautui viitosjaostolaisten toiveisiin myönteisesti, ja ensimmäinen MikaEL julkaistiin vuonna 2007. Näin sekä KäTu että MikaEL ovat syntyneet alan väitöskirjatutkijoiden yhteistyöstä.

Mikä on KäTun ja MikaELin suhde?

MikaEL on nimenomaan symposiumijulkaisu, joten siinä ilmestyy KäTussa pidettyihin plenaari-, sektio- ja posteriesitelmiin tai paneelieihin ja työpajoihin perustuvia artikkeleita.

Millaiselle lukijakunnalle MikaEL on suunnattu?

Tutkijat julkaisevat tutkimustuloksiaan informoidakseen muuta tiedeyhteisöä. Lukijakunta on tietysti laajempi, kuten alan opiskelijat ja alasta muuten kiinnostuneet. Koska MikaEL on SKTL:n sivustolla ja sen julkaisemisesta

tiedotetaan koko jäsenistölle, toivomme tietysti, että maamme kaikki kääntäjät ja tulkit tuntevat julkaisun ja lukevat sen artikkeleita. MikaEL tarjoaa ainutlaatuisen läpileikkauksen maassamme tehtävästä kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksesta.

Mitä tarkoittaa, että artikkeli on vertaisarvioitu?

Vertaisarvioinnilla taataan artikkelin tieteellinen taso. Vertaisarvioitavaksi tarjottu käsikirjoitus lähetetään anonymisoituna kahdelle arvioijalle. Näiden tehtävänä on arvioida käsikirjoituksen laatua ja ehdottaa lausunnossaan hyväksymistä tai hylkäämistä. Hyväksyttäväksi ehdotettuihinkin käsikirjoituksiin voidaan pyytää

tehtäväksi pieniä tai laajoja muutoksia.

Keitä ovat MikaELin vertaisarvioijat?

Arvioijat ovat anonymymeja, kulloisenkin artikkelin aihepiirin asiantuntijoita. He ovat toimittajien valitsemia ulkopuolisia tutkijoita, mutta myös toimituskunnan jäsenet voivat toimia arvioijina.

MikaELin uusin, 15. volyyymi, jonka ovat toimittaneet Ritva Hartama-Heinonen, Laura Ivaska, Marja Kivilehto ja Maarit Koponen, ilmestyi 20.4. Mitä haluat sanoa siitä?

Käykää lukemassa: volyyymi puhukoon puolestaan.

MikaEL-verkkojulkaisu löytyy osoitteesta www.sktl.fi/mikael.

Ritva Hartama-Heinonen, dosentti, yliopistonlehtori,
MikaELin toimittaja vuosina 2014–2022.

Kysymykset: Hanna Pippuri. Hän toimii SKTL:ssä assistenttina.

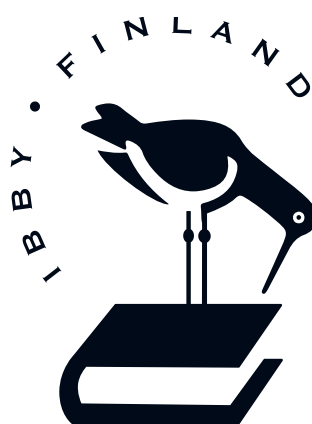
IBBY Finland rakentaa kirjojen välityksellä parempaa yhteiskuntaa ja rauhaa

SKTL:n yhteistyöjärjestöjä esittelevässä sarjassa esittelemme IBBY Finland ry:n, joka jakaa merkittävän Aarresaari-palkinnon ansiokkaalle lastenkirjan suomennokselle tai ruotsinnokselle.

IBBY Finland on osa maailmanlaajuisia IBBY-kattojärjestöä (International Board on Books for Young People), joka pyrkii toiminnallaan vahvistamaan lasten- ja nuortenkirjallisuuden asemaa kirjallisuuden kentällä sekä saattamaan maailman lapsia yhteen kirjallisuuden avulla. IBBY Finland toimii kotimaassa ja kansainvälisesti. Sillä on mm. oma kummiohjelma Keniassa. IBBY Finlandin puheenjohtaja **Noora Miettinen** kertoo, että Suomen järjestö on perustettu jo 1957, aivan ensimmäisten lasten- ja nuortenkirjallisuusjärjestöjen joukossa, ja **Tove Jansson** oli yksi sen perustajajäsenistä. Kansainvälinen ja etenkin pohjoismainen yhteistyö ovat merkittävä osa IBBY Finlandin toimintaa.

Suomen IBBY:ssä on noin 150 jäsentä, joista merkittävä osa on kirjailijoita, kuvittajia ja kääntäjiä, äidinkielen- tai luokanopettajia, kirjastoalan ammattilaisia tai alan tutkijoita. Myös kustannusalan työntekijöitä on mukana toiminnassa. Erityisesti IBBY:n toimintaan kytkeytyvien alojen opiskelijoita toivotaan lisää, mutta kuka tahansa lasten- ja nuortenkirjallisuudesta kiinnostunut henkilö on tervetullut mukaan. Yksilöjäsenten lisäksi IBBY Finlandilla on yhteisöjäseniä, kuten kustantamoja, yhdistyksiä ja instituutteja.

IBBY Finland rahoittaa toimintansa jäsenmaksuilla, avustuksilla ja apurahoilla. OKM:n vuotuinen toiminta-avustus on merkittävin rahoituserä. Erilaisiin kampanjoihin ja julkaisuihin haetaan apurahoja erikseen. Suomen IBBY:n suurin kuluerä taas on kansainvälisen IBBY:n jäsenmaksu, jolla se puolestaan kattaa omaa toimintaansa. IBBY Finlandin toiminta perustuu kokonaan vapaaehtoisuuteen. Tehtiinpä sitten lehteä, tapahtumaa, palkintokirjojen valintaa tai kirja-arvosteluja, kaikki tehdään vapaaehtoisvoimin, ja aina olisi lisää tehtävää, jos tekijöitä löydettäisiin lisää, sanoo Miettinen.

IBBY Finland järjestää vuosittain teemaseminaarin 2.4. vietettävän kansainvälisen lastenkirjapäivän yhteydessä. Sekä lastenkirjapäivää että seminaaria pyritään markkinoimaan laajalle yleisölle. Lisäksi toimintaan kuuluvat muun muassa arvostelutoiminta, näyttelyt ja työpajat. IBBY Finlandin julkaisema Virikkeitä-lehti ilmestyy kerran vuodessa printtilehtenä ja kolme kertaa digitaalisesti. Lehdessä käsitellään laajasti ja monipuolisesti

lasten- ja nuortenkirjallisuuden kenttää ja laaditaan esimerkiksi vuosittainen katsaus edellisvuonna ilmestyneistä kirjoista.

Lapsille IBBY Finland on järjestänyt yksittäisiä työpajoja seminaariensa yhteydessä ja näyttelyihin liittyen esimerkiksi kirjastoissa. Merkittävin suoraan nuorelle yleisölle suunnattu toimintamuoto ovat kirjoituskilpailut, joita IBBY järjestää yhdessä yhteistyökumppaniensa kanssa aina syksyisin. Esimerkiksi viime vuonna UNELMAT-kirjoituskilpailuun osallistui yli 70 tekstiä.

Lasten ja nuorten ääni kuuluu IBBY:ssä siten, että arvostelulautakunnassa on aina mukana nuorisojäsen. Kirja-arvosteluja ei ole suunnattu suoraan lapsille ja nuorille, vaan tieto kulkee heille useimmiten opettajien ja kirjastohenkilökunnan kautta.

Osiri Beach -kummiprojekti

IBBY Finlandilla on oma kummityttöhanke Keniassa, Osiri Beachillä. Kummiohjelman on käynyt noin neljäkymmentä tyttöä. Yksittäisten kummilasten lisäksi ohjelmassa tuetaan Victorianjärven rannalla sijaitsevan kalastajakylän lastentarhaa ja kirjastoa, joilla molemmilla on kyläläisille iso merkitys. Kirjaston tärkeydestä kertoo, että lähin kirjasto sijaitsee 60 kilometrin päässä ja kirjastossa käy loma-aikoina päivittäin 50 asiakasta.

Osiri Beach -hankkeen yhteydessä on kirjoitettu ja kuvitettu paikallisin voimin oma luonkielinen aapinen. Luon kieltä puhuu Keniassa, Tansaniassa ja Ugandassa Victorianjärven ympäristössä noin 5 miljoonaa ihmistä. Aapishankkeen kuvitusprojektia ohjasi ja aapisen taittoi espoolainen kuvataideopettaja **Kaisa Torkki**.

Kummiohjelmassa maksetaan kummilasten koulumaksut suoraan koululle kohdistettuna tietyn lapsen koulumaksuun. Näin varmistetaan, että avustus kohdentuu oikein. Tällä hetkellä ohjelmassa olevista 19 kummilapsesta suurin osa on tyttöjä, mutta mukana on myös kaksi poikaa. Yksi kummityöstä on valmistunut opettajaksi, ja tällä hetkellä tuetaan kirjastonhoitajan kirjastoalan opintoja.

Osiri Beach -hankkeen tavoitteena on lisätä alueen hyvinvointia ja tasa-arvoa lukutaitoa vahvistamalla. Paikallisena yhteistyöjärjestönä toimii OSBECARF (Orisi Beach Education and Career Forum). Kummiohjelman rahoitus perustuu kokonaan kummien maksamiin osallistumismaksuihin ja on täysin erillään IBBY Finlandin rahoituksesta.

Kansainvälinen IBBY

Emo-organisaatio IBBY on perustettu Sveitsissä vuonna 1953 ja siinä on tällä hetkellä 79 kansallista paikallisjärjestöä, joilla jokaisella on omia toimintatapojaan ja prioriteettejaan ja joiden jäsenpohja on hyvin erilainen eri maissa. Maailmanlaajuisen IBBYn keskeisimpiä toimintamuotoja ovat kansainvälinen lastenkirjallisuuspäivän vietto, lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinnot sekä kirjakokoelmien ylläpito. Se myös järjestää maailmalla kiertäviä näyttelyitä, joista Mieltinen nostaa esille Suomenkin kirjastoissa kiertäneen tekstittömien kuvakirjojen näyttely.

Tekstittömillä kuvakirjoilla on iso merkitys pakolaislapsille. IBBY on esimerkiksi perustanut Lampedusan jättimäiselle pakolaisleirille juuri tekstittömien kuvakirjojen kirjaston, ja maailmalla kiertävä tekstittömien kuvakirjojen kokoelma lähti liikkeelle IBBY Italian kansallisesta hankkeesta, johon

sitten kansainvälinen kattojärjestö tarttui. Tämä onkin hyvä esimerkki siitä, miten kansallisen järjestön toiminta voi muuttaa ja kehittää koko IBBYn toimintaa.

Noora Mieltinen

©Maarit Laitinen

Tällä hetkellä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla IBBYssä pohdintaan, miten järjestö voisi auttaa Ukrainan tilanteessa. Järjestön lähtökohta on, että kirjat ovat kriisiaikoina lapsille erittäin tärkeitä, sillä ne tarjoavat sekä mahdollisuuksia käsitellä vaikeita asioita että siirtyä hetkeksi pois ahdistavasta todellisuudesta. Kriisityöstä on saatu kokemusta esimerkiksi Japanissa Fukushima tapahtumien jälkeen, kun Japanin IBBY toimitti kriisialueelle suuret määrät lastenkirjoja ja niiden mukana myös kriisityöpajoja.

Ansoituneiden tekijöiden ja teosten luettelot

Kansainvälinen IBBY julkaisee vuosittain merkittävää lastenkirjailijoiden, kuvittajien ja kääntäjien Honour List -luetteloa, jolla on vaikutusta siihen, mitä kirjallisuutta käännetään. Monet suomalaisetkin kustantajat ovat kiinnostuneita IBBYn listoista ja seuraavat siinä mainittujen kirjailijoiden ja kuvittajien työtä. Myös suomalaiset tekijät ovat saaneet töilleen näkyvyyttä IBBYn listoille päästyään.

Outstanding Books for Young People with Disabilities eli luettelo ansioituneista kirjoista erityistarpeisille lapsille ja nuorille on toinen merkittävä lista, joka IBBYssä laaditaan vuosittain. Sen kautta myös suomalaiset lasten- ja nuortenkirjat ovat saaneet kansainvälistä näkyvyyttä.

IBBYn kirjallisuuspalkinnot

Yksi IBBYn merkittävimmistä toimintamuodoista niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin on ansioituneiden lasten- ja nuortenkirjallisuuden tekijöiden palkitseminen. Kansainvälisesti merkittävällä H. C. Andersen -palkinnolla on Mieltisen mukaan vaikutusta myös myynnin lisääjänä, mutta kansallisesti lasten- ja nuortenkirjallisuudelle jaettavat palkinnot ovat merkityksellisiä ennen kaikkea teoksen taiteellisten ja kulttuuristen arvojen korostajana ja lasten- ja nuortenkirjallisuuden arvostuksen lisääjänä.

Tove Jansson on ainoana suomalaisena saanut Hans Christian Andersen -palkinnon, joka jaetaan merkittävästä elämäntyöstä lasten- tai nuortenkirjallisuuden saralla. Palkinto jaetaan vuosittain yhdelle kirjailijalle ja yhdelle kuvittajalle.

Oletko kiinnostunut osallistumaan IBBY Finlandin toimintaan?

Voit tutustua järjestöön osoitteessa ibbyfinland.fi.

Aarresaari-palkinnolla kiitetään ansioitunutta lastenkirjan kääntäjää

IBBY ja SKTL tekevät yhteistyötä Aarresaari-palkinnon tiimoilta. Palkinto jaetaan joka toinen vuosi ansiokkaalle lasten- tai nuortenkirjan suomennokselle tai ruotsinnokselle. Palkintosumma on 3000 euroa ja SKTL rahoittaa palkinnon Kopiostolta saamallaan tekijänoikeuskorvauksilla. Ensimmäisen kerran Aarresaari-palkinto jaettiin vuonna 2018 ja sen sai **Raija Rintamäki**. Vuonna 2020 palkittiin **Kaisa Kattelus**.

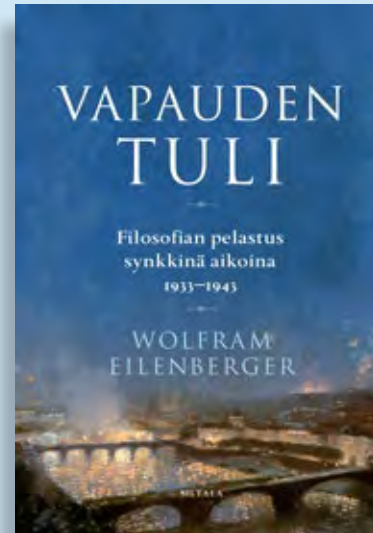
Aarresaari-palkinnon voi saada lasten- tai nuortenkirjasta sen muodosta riippumatta. Mikäli teos on kuvitettu, käänнос ottaa kuvituksen huomioon. IBBYn hengen mukaisesti palkitun teoksen tulee laajentaa kulttuurien tuntemusta.

Vuosittain ilmestyy noin kolmekymmentä käännostä, joille IBBY Finlandin käännoskirjapalkinnon työryhmän jäsen **Marketta Könönen** mielellään antaisi palkinnon. Palkittavassa käännetyssä lastenkirjassa tulee hyvän käännosn lisäksi olla omaperäisyyttä ja yllätyksellisyyttä, joka saa sen erottumaan joukosta.

Teksti: Hanna Pippuri

Kirjoittaja on SKTL:n assistentti ja Kirjallisuuden kääntäjän selviytymisoppaan toimittaja.

Etu Kääntäjä-lehden lukijoille:

Vapauden tuli – Filosofian pelastus synkkinä aikoina 1933–1943 alennushintaan **18 €**

(hinta ei sisällä postimaksua)

Sitalan verkkokaupasta sitalapublishing.fi
koodilla: **vapaudentuli**

Alennus on
voimassa vuoden
2022 loppuun saakka.

SILTALA

Matka laitimmaisesta talosta ikipuiden syleilyyn – ja takaisin

”Toivon, että jos minut jostain muistetaan, niin tästä kirjasta”, sanoo **Sari Karhulahti**, jolle myönnettiin Mikael Agricola -palkinto **Richard Powersin** teoksen *Ikipuut* (englanninkielinen alkuteos *The Overstory*) suomennoksesta. Teos on Karhulahden mukaan hänen ehdoton päätyönsä.

Palkintoraadin mukaan Karhulahden hienovaraisessa käännöksessä välittyvät upeasti Powersin eleetön huumori ja tieteellinen tarkkuus. Kirjailija yhdistelee mielellään faktoja fiktion ja ankkuroi tarinansa lujasti tieteeseen. *Ikipuut* vilisee esimerkiksi kasveja, joista kaikille ei edes löytynyt suomalaista nimeä. Kaunokirjallisuuden kääntäjä saa usein, oikein luvan kanssa, keksiä nimiä, termejä ja sanoja, *tylypahkoja* poikineen. Powersin romaani pohjautuu kuitenkin niin tiukkoihin faktoihin, että osa puista nimettiin varta vasten *Ikipuita* varten.

Tieteelliseen tarkkuuteen humanistisen koulutuksen saanut Karhulahti etsi apua useilta tahoilta. Erityisen arvokasta oli saada tueksi kasvibiologi **Noora Hyrkäs**, joka luki luonnontieteilijän silmin koko käsikirjoituksen alusta loppuun. Kiitoksen ansaitsevat myös Gummeruksen **Iina Tikanoja** ja kustannustoimittaja **Heli Ikäheimo**.

Yhdeksän kuukauden tiiviin työrupeaman aikana kiitoksia sateli suomentajan mielessä myös ”kaikille opettajilleni eli edellisen polven suomentajakaartille, kääntäjien Kontekstistialle ja niille asiantuntijoille, joita tällä kertaa vaivasin”.

Nöyrä kiitos menee myös itse kirjailijalle, Richard Powersille: ”Hän on mielestäni paitsi hieno kirjailija myös hieno ihminen. Ja oikea unelmien yhteistyökumppani. Hän tietää kirjoittavansa haastavia teoksia, ainakin kääntäjän kannalta, ja vastasi kaikkiin tiedusteluihini muutamassa tunnissa. Kerrottuaani hänelle Agricola-palkinnosta sain vastauksen, joka päättyi selvällä suomella: Paljon onnitteluja!”

Karhulahti on kotoisin pienen keskipohjalaisen kylän laitimmaisesta talosta, metsän reunasta. Metsä oli oiva leikkipaikka polkuineen ja majoineen. Siellä hän käy yhä mielellään, äidin, isän ja puiden tykönä Kälviällä. ”Jotenkin *Ikipuiden* kauniit luontokuvaukset veivät minut täältä Helsingin kivierämaasta takaisin lapsuuden metsiin, ihmeelliseen maailmaan, missä sammal oli upottavan pehmeää, vanamot tuoksuivat ja kuuset olivat tummia ja synkkiä. Tuntui kuin olisin pitkään odottanut juuri tätä kirjaa, kuin koko elämäni olisi johtanut juuri tähän tekstiin, josta tuli eräänlainen käännekohta. Surun, ilon ja lohdun symbioosi.”

Käänteentekevää kirjaa ”odotellessaan” Karhulahti luki paljon, lapsesta asti. ”Isän äiti oli kova lukija, hänellä oli paljon kirjoja, ja niitä minä ahmin. Minä myös kirjoitin paljon pikkulikasta asti. Runoja ja novelleja, vielä silloinkin kun opiskelin englantilaista ja saksalaista filologiaa. Olen mielestäni kuitenkin parempi kääntäjänä, ja töitä onkin piisannut.”

Alkuun Karhulahti käänsi muiden muassa ATK-tekstejä ja Harlekiineja ja toimi myös kustannustoimittajana. ”Se oli hyvä koulu. Harlekiineissa tosin rikoin kääntäjien ammattietiikkaa, kun en kestänyt sitä että kirjassa ihana bernhardinkoira jätettiin yksin vuoristomökkiin. Niinpä lisäsin kirjaan lauseen: ’Viisas eläin löysi itse tiensä takaisin laaksoon.’ Käräjille en ole siitä joutunut.

'Nuoruudensynteihini' kuuluivat myös *Bridget Jones* -kirjat, käänsin paljon naisten viihdettä ja dekkareita, kunnes aloin vähitellen saada parempia töitä, onneksi myös useilta eri kustantajilta. Kyllä tässä leivässä on pysynyt, kiire tosin tuppaa olemaan ikuinen seuralainen. Jotkut kollegat osaavat välttää kiireen, heille noston hattua."

Valtionpalkinto Karhulahdelle myönnettiin vuonna 2017, "pyytämättä ja yllättäen". 2018 hän sai Gummerus Kustannuksen myöntämän Kaarlen palkinnon, ja Jarl Hellemann -palkintoehdokkaana hän on ollut kahdesti, 2015 ja 2022. Ensimmäinen Agricola-ehdokkuus heltisi jo vuonna 2012.

Ikipuut on Karhulahden tähänastisista töistä vaikein mutta myös rakkain. "Tästä kirjasta tuli sydämeni laulu. Elin niiden herkullisten kasvien keskellä, silkki-albitsian, pallerofortunellan ja muiden. Ne kertoivat ihmisten pienuudesta ja puiden suuruudesta, siitä ettei ihminen ole mikään luomakunnan herra, jolla on oikeus käyttää muita elollisia olentoja hyväkseen. Sen ansiosta katson nyt maailmaa (ja jopa vaatekaappiani) uusin silmin. Katson, kuuntelen ja ihmettelen."

Kirjat lähtevät eri teille ja leviävät joka suuntaan yhtä joutuisasti kuin sirkut syrjäisillä saarilla. Niillä on kuitenkin yhteinen ydin, joka on niin ilmeinen, että sitä pitää itsestään selvyytenä. Ne perustuvat siihen olettamukseen, että tärkeitä ovat loppujen lopuksi vain viha, pelko, himo, väkivalta ja raivo, johon yllättäen nivoutuu kyky antaa anteeksi – eli henkilöhabmot. Käsitys on tietenkin lapsellinen, vain hitusen järkevempi kuin se uskomus, että maailmankaikeuden luoja viitsii jakaa oikeutta kuin liittovaltion tuomioistuim. Ihmiset pitävät tyydytystä tuottavaa kertomusta sisällökkäänä ja unohtavat, etteivät isot kaksijalkaiset otukset ole ainoita elollisia olioita. Ei lajeja on valtavasti, ja niitä kaikkia uhkaa tuho nimenomaan siksi, ettei kamppailu tästä planeetasta vaikuta yhdessäkään romaanissa yhtä mukaansatempaavalta kuin muutaman hämmennyneen ihmiset keskinäiset kärhämät.

Lapsuudessa Karhulahden lempipuu oli solakka kotimainen mänty. "Nyt ehdoton ykkönen on kotimainen haapa. Sitä on kesäisin mukava kuunnella ja talvisinkin kiva katsella. Ja haavoista kirjoittaa Powerskin."

Nyt hän näkee, miten vapaa-ajan asuntojen rakentajat raivoavat tieltään metsän, joka peitti seudun vuoria jo ennen kuin ihmiset alkoivat edetä Afrikasta muihin maanosiin. Näkee yhtenä sokaisevana kullankeltaisena välähdyksenä, miten puut ja ihmiset sotivat keskenään maasta, vedestä ja ilmasta. Ja kuulee selvemmin kuin kuulee lepattavien lehtien hahinan, kumpi osapuoli häviää voittaessaan.

Kiertopalkintona kulkeva **Ben Renvallin** veistos *Talonpoika* on jo löytänyt paikkansa Karhulahden työhuoneessa. "Sitä katselee edelleen vähän pöllämystyneenä, etenkin kun jalustaan on kaiverrettu kaikkien edellisten palkinnonsaajien nimet: **Kristiina Drews, Annikki Suni**... Siinä on puolankalaisten henkisellä sukulaisella ihmettelemistä kerrakseen. Peruspessimistinä olin nimittäin varma, ettei palkinto mitenkään voisi osua kohdalle."

Palkintorahoille Karhulahdella on käyttöä: "Kun itänaapuri on mitä on, niin pieni siivu rahoista lähtee Ukrainaan. Suuri osa menee varmaan jonkin ulkomaisen pankin tilille siltä varalta että vanha joutuu vielä evakkoon. Sitten ostan mökin pihalle vielä yhden puuntaimen, varmaankin jonkin keväisin kauniisti kukkivan."

Teksti: Tuula Kojo

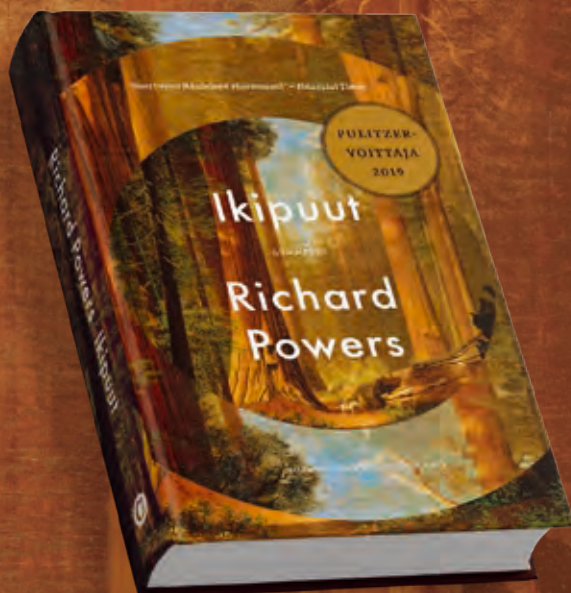
Kirjoittaja on turkkilaisen ja ruotsalaisen kirjallisuuden suomentaja.

Jäsentarjous Ikipuut-romaanista

PULITZER-PALKINTO
RICHARD POWERSILLE

MIKAEL AGRICOLA -PALKINTO
SARI KARHULAHDELLE

Gummerus tarjoaa Adlibriksen kautta
Suomen kääntäjien & tulkkien liiton
jäsenille Ikipuut-romaanin
hintaan 19,90 (norm. 29,90).

Jäsentarjoushinta on voimassa
8.9.2022 saakka vain osoitteessa
<http://adlibris/is/ikipuut>

GUMMERUS Adlibris

SKTL:N UUDET JÄSENET

Varsinaiset jäsenet

Aaltonen, Emilia Aleksandra, II, Vaasa
Aaltonen, Iiris, II, Helsinki
Al-Mashkur, Muslim, IV, Naantali
Bekker, Leena Marianne, II, Espoo
Collins, Katja Marjukka, II, Oulu
Dutton, Michael James, II, Lancaster, Englanti
Han, Heeyoung, IV, Helsinki
Hildén, Tuija, V, Kangasala
Hongisto, Tuuli, V, Helsinki
Kare, Sanna, I ja II, Pirkkala
Köngäs, Hanna, II, Malmö, Ruotsi
Lehtola, Katariina Emilia, II, Tampere
Linko, Camilla Alexandra, II, Turku
Malinen, Tiina Johanna, II, Turku
Miikki, Leenu Vilhelmiina, II ja IV, Tampere
Nieminen, Maarit Irene, II ja IV, Espoo
Niukkanen, Alina, II, Helsinki
Partanen, Xiaoning, IV, Riihimäki
Repponen, Ilona, II ja IV, Vantaa
Sederholm, Enni, II, Helsinki
Silvola-Bendayan, Terhi, IV, Rauma
Stenius, Astrid, III, Helsinki
Wen, Yi, II, Helsinki

Koejäsenet

Arand, Marion, II, Inari
Koistinen, Kirsi Annukka, IV, Vantaa

Opiskelijajäsenet

Kyllönen, Hanna Elina, II, Lahti
Palani Jafi, Bestun, IV, Turku
Polkko, Jenni Eveliina, II ja III, Helsinki
Tasala, Katariina, II, Turku

Uusi jaosto

Sotejeff-Wilson, Kate, I, Jyväskylä

Tervetuloa jäseniksi!

Osa uusista jäsenistä ei antanut lupaa nimensä
julkaisuun lehdessämme.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton Mikael Agricola -palkinto myönnettiin vuonna 2022 **Sari Karhulahdelle** ja J.A. Hollon palkinto **Tommi Uschanoville**. Palkintojenjakotilaisuudessa 8.4. piti juhlapuheen FT, toimittaja ja kirjailija **Suvi Ahola**.

SKTL:n käännöspalkintojen jakotilaisuuden juhlapuhe

Arvoisat Agricola- ja Hollo-palkitut ja kaikki muutkin kääntäjät, arvoisat palkitsijat, hyvä juhlaväki!

Ei ole salaisuus, että kirjallisuuden kääntäjillä ja kirjallisuuskriitikoilla on välillä kanoja kynittävinä.

Suurin osa isoista tai pienistä flaidiksista johtuu siitä, että kriitikko, arvioidessaan käännoesteosta julkaisuun, jossa teoksesta kerrotaan suurelle yleisölle, jättää teoksen kääntäjän työn liian vähälle huomiolle.

Joskus on jäänyt jopa kääntäjän nimi mainitsematta – se on valtava moka, joka voi valitettavasti jäädä myös kritiikin editointivaiheessa huomaamatta.

Sekin kääntäjiä usein suututtaa, että heidän työnsä käsitellään parilla sanalla:

Käännös on ”sujuva”, ”elävä”, ”tarkka”.

Ei kovin informatiivista.

Miksi näin tapahtuu? Luulen tietäväni parikin syytä.

Hyvä kääntäminen niin kuin hyvä kritiikkikin vaatii aina tekstin tarkkaa lukemista.

Uskallan sanoa, yli neljänkymmenen vuoden kriitikon kokemuksella, että parhaissa mahdollisissa oloissa, kiireettä ja rauhallisesti työtään tehden, juuri kauno- ja tietokirjallisuuden kääntäjät ja kriitikot kuuluvat sen parhaisiin, perehtyneimpiin lukijoihin.

Kahdessa työssä on paljon samaakin: pyrkimystä ymmärtää tekstin eri tasoja ja tulkita niitä käännoksen lukijoille.

Tämä vaikuttaa kuitenkin myös niin, että kun tekstin tuntee hyvin, sen kokee jollain lailla omistavansa.

Siksi väitän, että joskus kriitikkokin saattaa tuntea omistavansa arvioimansa teoksen tekstin.

Voi olla, että hän on siitä vähän mustasukkainen kaikille muille lukijoille, kääntäjä mukaan luettuna.

Hän kokee seurustelevansa vain kirjailijan, ei tämän teoksen kääntäjän kanssa.

Toinen syy siihen, ettei kriitikko erikseen käsittele käännoesta, voi olla se, että hän ei huomaa sitä.

Tuntuu siltä kuin kirjailija olisi kirjoittanut teoksensa suomeksi.

Mitä käännoksestä silloinkaan sanoisi, paitsi että se on ”sujuva”, ”elävä” ja ”tarkka”?

Tällainen on Suomessa kirjallisuuden kääntämisen tilanne, ja se nojaa pitkään perinteeseen.

Meillä on korkea kirjallisuuden kääntämisen taso, johon suuri lukijakunta on tottunut.

Se on meille itsestäänselvyys, paitsi käännosten laadussa myös käännettyjen kielten määrässä.

Tämän huomasi selvästi, kun kymmenen vuotta sitten tutkin suomalaisia lukupiirejä.

Ensimmäinen huomioni oli silloin tämä: Tutkimissani 149:ssä lukupiirissä luettiin enemmän käännoiskirjallisuutta kuin kotimaista.

© Laura Arvela / WSOY

Ja toinen: Luettuja kirjoja oli käännetty yli kolmeltakymmeneltä kieleltä.

Tätä me pidämme itsestään selvänä asiana, vaikka maailman mitassa näin suuri kielten kirjo laajasti luetussa kirjallisuudessa on erittäin harvinaista.

Emme edes aina ymmärrä, miten valtava etuoikeus se on: päästä tutustumaan kirjallisuuden välityksellä eri kulttuureihin ja niiden ihmisten elämään, maailman kaikilta kolkilta.

Siksi viestini kääntäjille sekä kiitollisena lukijana että kirjallisuuskriitikkona kuuluu näin:

Kaikki, mitä käännöskirjan arviossa sanotaan, kaikki mikä koskee sen tematiikkaa, rakennetta, yksi- tai monitulkintaisuutta, tunnelmaa ja tietysti kieltä, koskee myös käännoästä.

Se kaikki on palautetta myös kääntäjän työstä, myös hänelle suunnattu – unohtamatta kuitenkaan sitä, että kritiikkitekstin tärkein vastaanottajakunta ovat kriitikon oman julkaisun kaikki lukijat.

Myös tänä juhlapäivänä, kun päähuomion kohteena ovat kahden merkittävän käännoäpalkinnon tämänvuotiset vastaanottajat, kannattaa huomata, että myös Agricola- ja Hollo-tunnustusten perusteissa puhutaan käännoästen ”elävyydestä” ja ”tarkkuudesta”.

Tommi Uschanovin käännoästä **Wolfram Eilenbergerin** *Vapauden tuli* -kirjasta kiitetään vielä erikseen siitä, että se noudattaa ”suhteellisen näkymättömyyden ideaalia”.

Samaan päätyi kriitikko **Jussi Ahlroth** Helsingin Sanomissa: hänen mukaansa Vapauden tulen käännoä on ”sujuvuudessaan lähes näkymätön”.

Toisenlaisen arvion kääntäjän työstä antoi *Ikipuiden* kirjoittaja **Richard Powers**, kun haastattelin häntä viime vuonna.

”Kaikilla kääntäjilläni on ollut iso työ, sillä romaanissa on monenlaista teknistä ja kasvitieteellistä termistöä melkein joka sivulla”, hän sanoi.

”Sari Karhulahden paneutuneisuus on kuitenkin ollut aivan omaa luokkaansa, niin aktiivisesti hän kyseli ja selvitti asioita.”

Tommi Uschanovin kohdalla samanlaista paneutuneisuutta *Vapauden tulesa* ovat hänen tekemänsä huomautukset, joissa selvitetään teoksen käsittelemien neljän naisfilosofin työtä laajemmin ja avataan kirjailijan viittauksia saksalaiseen kulttuurihistoriaan.

Niistä suuri erityiskiitos.

Myös tämä paneutuneisuus, tiedonhankinta ja tekstin selventäminen tarvittaessa siis kuuluvat kirjallisuuden kääntäjän työhön.

Siihen meille kaikille lukijoille useimmiten täysin näkymättömään ja meidän itsestäänselvyytenä pitämäämme työhön, josta saamme Suomessa nauttia.

Tämän vuoden palkintojen perusteina olevat teokset ovat molemmat käsittämättömän ajankohtaisia, vaikka niiden käsittelemien asioiden aikaperspektiivi kattaa toistatuhatta vuotta.

Vapauden tulesa neljä naisfilosofia – **Simone de Beauvoir, Simone Weil, Hannah Arendt** ja **Ayn Rand** – pohtivat totalitarismia keskellä toista maailmansotaa.

Miten totalitarismi syntyy ja kasvaa tuhoamisen haluksi? Millaista on elää tietäen, että samaan aikaan tapahtuu kansanmurha? Miten siitä selviää?

Ikipuissa taas tuodaan esiin luonnon riiston tuhoisuus ja lyhytnäköisyys.

Sen monien, eri aikakausina elävien henkilöiden ympärille rakentuvan tarinakokonaisuuden, kuin juuriston, keskiössä on ihmisen suhde puihin.

Puiden kautta käsitellään ihmisen tapaa hyväksikäyttää luontoa, mutta myös sitä syvää ekologista riippuvuutta, josta myös ihminen on osa.

Molemmat teokset antavat lukijalle valtavasti huolen ja ajattelemisen aihetta. Samalla ne antavat myös rakennuspuita ja työkaluja ajattelun kehittämiseen.

Vapauden tulen alaotsikkona on *Filosofian pelastus synkkinä aikoina 1933–1943*, ja *Ikipuita* voi pitää paitsi perinteisenä romaanina, myös vahvana yhteiskunnallis-tieteellisenä manifestina.

Totalitarismia voi vastustaa ja pysyä vapaana, *Vapauden tulen* filosofit vakuuttavat.

Yhteisönsä ja ympäristönsä ”juurtumalla” – tämä on filosofi Simone Weilin termi – voi rakentaa moraalista, älyllistä ja henkistä elämää totalitarismin ulkopuolella.

Ikipuista taas huokuu optimismia ja toivoa, jonka perustana on se, että ihmiseltä riisutaan hänen erityisyyttään maapallolla, ja hänet palautetaan osaksi luontoa, tasa-arvoiseksi eliöksi muiden rinnalle.

”Omasta erityisasemastaan luopuminen”, sanoo Richard Powers, ”on ihmisen ainoa mahdollisuus jatkaa elämäänsä maapallolla.”

Kiitän koko sydämeistäni paitsi kirjailijoita ja kustantajia, myös kääntäjiä Sari Karhulahtea ja Tommi Uschanovia, jotka ovat tuoneet nämäkin tarinat ja ajatukset ulottuviimme.

Teksti: Suvi Ahola

Yhteinen e-kirjasto parantaa tasa-arvoa

Suomen yleisissä kirjastoissa on ollut tarjolla e- ja äänikirjoja jo yli kymmenen vuoden ajan. Kirjastot ovat muodostaneet erikokoisia yhteenliittymiä digitaalisten aineistojen hankintaan, ja tällä hetkellä Suomessa on lähes 50 erikokoista digikirjastoa. Nyt työn alla on koko Suomen yhteinen e-kirjasto – siis yksi iso kokoelma, johon pääsee riippumatta siitä, minkä kunnan kirjastokortin omistaa. Valmistu on määrä olla vuoden 2024 alussa.

E-kirjastohankkeen taustalla on toisaalta tarve yksinkertaistaa vuosien varrella vähitellen kehittynyttä e-kirjastojen verkkoa mutta myös varmistaa, että kirjaston lakisääteiset tehtävät toteutuvat jatkossakin. Taustalla vaikuttavat myös merkittävät ja nopeat kulutustottumusten muutokset sekä yleinen digitalisaatiokehitys, josta kirjastokaan ei voi jättäytyä sivuun.

Kirjallisuuden kuluttaminen muuttuu – kirjasto sen mukana

Jo ennen keväällä 2020 alkanutta koronapandemiaa digikirjojen – erityisesti äänikirjojen – suosio oli kasvanut useamman vuoden ajan tasaisesti. Kun sitten pandemian myötä meidät patistettiin pysymään kotona ja kirjastotkin välillä suljettiin, digisisältöjen kulutus suorastaan räjähti. Nyt ollaan tilanteessa, jossa useampi kuin joka toinen myyty kirja on kuunneltava ja digitaalisten formaattien osuus kirjojen kokonaisymyynnistä on jo 35 prosenttia. Digiaineistojen kulutuksen kasvu näkyy myös kirjastossa, jossa e-aineistojen lainausmäärät ovat viidessä vuodessa noin kolminkertaistuneet.

On selvää, että kirjaston täytyy seurata kulutustottumusten muutosta ja yleistä digitalisoitumiskehitystä tarjoamalla perinteisten painettujen aineistojen rinnalla myös digitaalisia sisältöjä. Tähän kirjastoja velvoittaa jo kirjastolaki, jossa määritellään kirjaston tehtävät. Lain mukaan kirjaston pitää muun muassa tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa sekä edistää lukemista ja kirjallisuutta.

Tällä hetkellä digitaalisten aineistojen osalta pääsy aineistoihin ei toteudu tasa-arvoisesti Suomessa, sillä pienemmissä e-kirjastokokoelmissa on nimekkeitä vain joitakin satoja, kun suurimmissa niitä on jo tuhansia. Tämä epäkohta korjaantuu vuonna 2024, kun kuntien yhteinen e-kirjasto aukeaa ja kaikkialta Suomesta pääsee saman aineiston äärelle. Käyttäjien kannalta ongelmana ovat tällä hetkellä myös hankalat käyttöliittymät, joissa joutuu liikkumaan eri palveluiden välillä sen mukaan, etsiikö esimerkiksi kotimaista äänikirjaa vai vaikka ulkomaista aikakauslehteä.

Jatkossa kaikki aineisto löytyy yhdeltä käyttäjäystävällisesti suunnitellulta alustalta.

Kirjallisuuden ekosysteemi

Kirjastot, kustantamot, kirjailijat ja kääntäjät muodostavat yhteisen ekosysteemin, jossa kaikki osat tarvitsevat toisiaan. Kirjastoa ei ole ilman kirjailijoita, kääntäjiä tai kustantajia. Toisaalta taas kirjasto tekee merkittävää työtä kirjallisuuden ja lukemisen edistämiseksi ja on myös merkittävä kirjallisuuden ostaja. Vuonna 2021 Suomen kirjastot ostivat painettua aineistoa noin 24 miljoonalla ja digiaineistoa noin kolmella miljoonalla eurolla.

Kirjastolle on tärkeää kunnioittaa jokaisen ekosysteemin osan tulonmuodostusta, eikä e-kirjasto pyri missään määrin kilpailemaan kaupallisten lukuaikepalveluiden kanssa. Kaupalliset lukuaikepalvelut tarjoavat valtavan suuren valikoiman sekä kaikkein uusimpia että vähän vanhempia nimikkeitä yleensä kuukausimaksua vastaan. Kirjasto puolestaan tarjoaa kirjastolain mukaisesti monipuolisen ja uudistuvan valikoiman, ja koska se on käyttäjilleen maksuton palvelu, aineistoa ei ole rajattomasti tarjolla. Suosituimpia nimikkeitä joutuu e-kirjastossakin jonottamaan, sillä jo-kaista digiteosta hankitaan rajallinen määrä – suosituimpia enemmän ja harvakseltaan kysyttäviä vähemmän. Tätä ei voi korostaa liikaa, sillä jostain syystä monet ajattelevat, että kun aineistoa välitetään digitaalisesti, se on aina kaikkien käyttäjien saatavilla heti.

Kirjastolla on mahdollisuus neuvotella kustantajien kanssa niistä ehdoista, joilla se ostaa aineistoja ja jotka

© Satu Haavisto / Helsingin kaupunki

E-kirjasto toimii kirjaston logiikalla: nimekkeitä on rajallinen määrä, ja suosituimpia voi joutua jonottamaan. Se ei ole ilmainen lukuaikapalvelu, mutta yhden luukun e-kirjasto tuo monipuolisen e- ja äänikirja- sekä digilehtikokoelman kaikkien suomalaisten ulottuville.

© Maarit Hohteri / Helsingin kaupunki

näin vaikuttavat suoraan kustantamoon. Kirjailijoiden ja kääntäjien tulonmuodostukseen kirjasto ei juuri pysty vaikuttamaan, sillä palkkiosta sovitaan kustannus- ja käännössopimuksissa, joissa kirjasto ei ole osapuolena. E-kirjastohankkeessa toivotaan, että reilun tulonjaon periaate ulottuu myös kirjailijoihin ja kääntäjiin. Erityisen hienoa on, että lainauskorvausten ulottaminen e-aineistoihin vaikutti tänä keväänä liikahtavan kohti maalia.

Markkinamurros näkyy asenteissa

E-kirjastohanke etenee niin, että tämän vuoden aikana käydään keskusteluja sisällöntuottajien ja kirjastokentän kanssa. Tavoitteena on kuunnella kaikkia osapuolia tarkasti ja muodostaa selkeä kuva arvoverkkojen osapuolten tarpeista ja reunaehdoista. Kun nämä on tunnistettu, kehitetään yhdessä sopivat toimintamallit e-kirjastolle. Samaan aikaan käynnissä on e-kirjaston mahdollistavan teknologiaratkaisun suunnittelu ja myöhemmin pilotointi. Ensi vuoden aikana on tarkoitus saada sisältöjä e-kirjastoon koekäyttöä varten, jotta teknologiaa ja käytettävyyttä päästään vielä jatkokehittämään.

Keskusteluissa kustantajien ja kirjailijoiden kanssa näkyy se, että kirjamarkkinat ovat muuttuneet todella voimakkaasti ja nopeasti. Kuukausimaksullisten lukuaikapalveluiden nopea rynnistys markkinoille on laittanut tulonjaon uusiksi, eikä kukaan oikein tunnu tietävän, miten asiat lähitulevaisuudessa vielä kehittyvät. Kirjailijat pohtivat, millaiset mahdollisuudet heillä on jatkossa elää kirjailijantyöllään ja kustantajat miettivät, miten kirja-alla tehdään jatkossa tuottoa, jos yhä suurempi osa sisällöistä kulutetaan digitaalisesti ja kuukausimaksullisessa palvelussa. Palikat menevät uusiksi.

Nopeasti mullistuneiden markkinoiden takia moni kustantamo on tavallista varovaisempi myydessään digitaalista aineistoa kirjastolle. Juuri ilmestyneitä digikirjoja ei välttämättä haluta myydä ja varsinkin uusien äänikirjojen saatavuus on tällä hetkellä heikko. Käännetyt digikirjallisuuden tilanne on kirjaston näkökulmasta vielä hankalampi, sillä ulkomaiset kustantajat eivät välttämättä anna lupaa kirjastomyyntiin ollenkaan myydessään käännösoikeudet suomalaiselle

kustantajalle. Varsinkin suosituimpien nimekkeiden osalta käännösoikeuksien kauppa voi olla melkoista kilpajuoksua, ja siinä tilanteessa harvalla suomalaisella kustantajalla on mielenkiintoakaan neuvotella sopimukseen oikeutta myydä teosta myös kirjaston levitettäväksi. Jos siis jotakin e- tai äänikirjaa ei ole kirjaston valikoimassa, syy ei välttämättä ole kirjaston budjetin pienuus, vaan kyse voi olla siitä, ettei kustantaja halua myydä kirjastolle kyseistä nimekettä.

Kirjastolle kirjallisuuden digitalisoitumisen voi nähdä kohtalonkysymyksenä. Koska kirjaston tehtävä on tarjota monipuolisia sisältöjä, se ei voi jättäytyä digitalisaatiokehityksestä sivuun. E-kirjastoa tarvitaan.

Teksti: Anna Tuomikoski

Kirjoittaja toimii projektiasiantuntijana Helsingin kaupunginkirjaston koordinoimassa ja opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa e-kirjastohankkeessa. Hänen vastuullaan hankkeessa on yhteistyö sisällöntuottajien kanssa.

© Tarukuva

Kuntien yhteinen e-kirjasto

- Tarjoaa kirjastojen e-aineistoja – e-kirjoja, äänikirjoja, näköislehtiä – jokaiselle suomalaiselle yhdenvertaisesti asuinpaikasta riippumatta.
- Toimii yhdellä digitaalisella alustalla ja käyttöliittymällä.
- On teknisesti yksinkertainen ja helppo käyttää.
- Avautuu vuoden 2024 alussa.

Tiedon helmi opetusansioista

Vuoden 2022 Tiedon helmi -palkinto myönnettiin Turun yliopiston saksan lehtori **Kalle Konttiselle** opetusansioista. Konttisella on pian 30 vuoden kokemus kääntäjien kouluttamisesta Turussa. Hän on tehnyt urauurtavaa työtä kehittämällä Monikielinen käännöstyöpaja -konseptia, jossa simuloidaan työelämää teettämällä opiskelijoilla käännöstoimeksiantoja kuvitteellisissa yrityksissä. Toiminta perustuu tekemällä oppimiseen, jossa korostuvat itseohjautuvuus ja yhteistyötaitot.

Viime vuosina Konttinen on yhdistänyt kääntämisen opetukseen kääntäjänkoulutuksen tutkimuksen, ja sitä käsittelevä väitöskirja on tätä kirjoitettaessa esitarkastuksessa. Palkinto julkistettiin Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa Joensuussa 22.4., ja kiertopalkinto luovutettiin Konttiselle Turussa Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen tiedepäivässä perjantaina 29.4. Yliopistonlehtori **Leena Salmi** tapasi Konttisen ja esitti hänelle kollegana muutaman kysymyksen.

Onneksi olkoon palkinnosta! Myöntämisperusteissa mainittiin erityisesti käännöstyöpajakonsepti, joka oli alun perin sinun ideasi. Mistä tämä idea syntyi?

Idea syntyi vuonna 2014 Monikielisen käännösviestinnän opetusohjelmaa suunnittelevassa työryhmässä, kun vanhoja hyvin toimineita kieliparikohtaisia opetusohjelmia jouduttiin säästöpainesta johtuen purkamaan. Silloisten opetusohjelmien vahvuutena oli syvälinen paneutuminen käännöstaidon ytimeen, lähtötekstin ymmärtämiseen, kääntäjän selvitystyöhön ja kohdetekstin toimivuuden hiomiseen. Vähemmälle huomiolle oli kuitenkin jäänyt käännösosalalla aina vain tärkeämmiksi tulleiden teknologia- ja organisointitaitojen integrointi osaksi käännöstyötä. Lisäksi huomio oli ensi sijassa yksilössä, joka oli kurssilla yleensä yksin vastuussa käännöstyöstä alusta loppuun. Tärkeitä kääntämisen oheistaitoja – teknologian käyttöä, organisointia, käännöstyön laadunhallintaa ja tiimityötä – harjoiteltiin omissa siiloissaan, ja monikielisten käännösprojektien toteuttaminen oli koulutuksessa poikkeustapaus.

Käännösalan käytännöt olivat muuttuneet, ja koulutuksen oli pakko seurata mukana. Monikielinen käännöstyöpaja syntyi näistä muutospainesta, ja kun joku oli kokouksessa lausunut ajatuksen ääneen, vaikutti siltä, että uusi suunta oli mukana olleille itsestään selvä. Kun sitten kehitelimme ajatusta ja aloimme katsoa ympärillemme, paljastui, että samaan suuntaan oli menty muuallakin, sekä Suomessa että muualla Euroopassa. Tärkeitä impulsseja saimme **Marcel Theleniltä**, joka oli kehitellyt Maastrichtin kääntäjänkoulutuksessa käännösyrittäjäsimulaatioita jo 80-luvun puolivälistä lähtien. Kun olimme ensimmäisen työpajatoteutuksen jälkeen saaneet vähän rahaa kassaan Turun yliopiston yrittäjäyyspalkinnosta, kutsuimme hänet muutamaksi päiväksi meitä opastamaan. Tätä kautta pääsimme sitten mukaan INSTB-verkostoon (*International Network of Simulated Translation Bureaus*), jossa on mukana käännösyrittäjäsimulaatioita useista eurooppalaisista yliopistoista.

Millaisia taitoja tuleville käännsalan ammattilaisille mielestäsi erityisesti kannattaa opettaa? Miten ja millä tavalla?

Edelleen käännsataidon ytimessä on taito tunnistaa tekstin merkityksiä, kyky tuottaa sujuvia ja ymmärrettäviä käännsavaihtoehtoja sekä lopulta taito valita vaihtoehtoista sopivin. Samalla kuitenkin kääntäjän tarvitsee osata tuoda panoksensa käännsoprojektin työnkulkuun useassa eri roolissa, kääntäjänä, käännsosentarkistajana, oikolukijana tai ehkä myös projektin organisoijana. Myös monenlaisia teknologiataitoja tarvitaan, esimerkiksi käännsoprojektien valmistelutehtävissä, projektinhallinnassa ja tietysti myös konekääntämisen yhteydessä. Erityisen tärkeänä taitona vastavalmistuneelle pidän oman työn hinnoittelun opettelemista ja kannattavuuden laskemista. Samalla käännsalan tehtävät – aivan kuten muukin asiantuntijatyö – edellyttävät oman työn käsitteellistä hahmottamista. Tarvitaan siis niin teorioiden pyörittelyä kuin käytännön tekemistäkin. Viime kädessä nämä osaamisen elementit tulisi sitoa yhteen, ja siihen on osoittautunut hyväksi keinoksi käännsoryityksen toiminnan simulointi vuoden mittaisella kurssilla, jossa opiskelijat omassa tiimissä kohtaavat käännsalan haasteita turvallisessa ympäristössä.

Miten kääntäjänkoulutus on muuttanut sinä aikana, kun olet ollut opettajana?

Olen opettanut kääntämistä vuodesta 1993, ja sinä aikana niin koulutus kuin käännsosalakin ovat kokeneet hurjia muutoksia. Ehkä suurin muutos ainakin omalta kohdaltani on se, että aiemmin käännsoskursilla tuntui olevan runsaasti aikaa paneutua pieniinkin tekstin yksityiskohtiin. Nyt kääntäjän työn kokonaisuuteen on tullut niin monia uusia elementtejä, että samanlainen tarkka paneutuminen vain yhteen asiaan on harvinaista ylellisyyttä. Toisaalta nykyään on tarjolla aivan uskomattoman hienoja apuvälineitä tekstin ymmärtämisen ja tuottamisen tueksi. Moni takavuosien käännsosongelma ei nykyään ole mitenkään hankala ratkaistava, kun tukena on korpuksia, konekääntimiä ja laajoja termipankkeja. Kieli- ja kulttuuritietoa on tarjolla aivan käsittämättömän helposti. Ennen kaikki piti kantaa interreilaajan repussa mukana kotiin.

Olet innostanut opiskelijoita kehittämään innovaatioita käännsosalalle. Onko sinulla itselläsi takataskussa vielä jotain innovaatioita kääntäjänkoulutukseen?

Käännsosopiskelijoiden taloudellisen ajattelun herättelyssä on vielä paljon pedagogista kehitettävää. Monikielisessä käännsostyöpajassa luomme kurssin sisälle simuloitua käännsosmarkkinat, joilla opiskelijoiden yritykset myyvät palvelujaan. Nykyään elämme työpajassa vielä suunnitelmatalouden aikaa, ja asiakkaina toimivat opettajat yleensä ostavat nikottelematta palveluita tarjottuun hintaan. Jonkinlaisia hintamekanismeja työpajaan siis

vielä tarvittaisiin. Myös selvempiä kytköksiä hinnan ja laadun välillä olisi hyvä kehittää.

Mikä työssäsi on parasta?

Parasta työssä on aina ollut ihmisten kohtaaminen, niin opiskelijoiden kuin kollegoidenkin. On aivan uskomattoman hienoa nähdä, kuinka opiskelijat ottavat isoja harppauksia monella elämänalueella niiden muutamien vuosien aikana, kun kurseilla koostamme.

Kysymykset: Leena Salmi

Kirjoittaja on yliopistonlehtori ja Kalle Konttisen kollega Turun yliopistosta.

Tiedon helmi 2022

- Kalle Konttinen palkittiin kääntäjänkoulutuksen innovatiivisesta, omistautuneesta ja pitkäjänteisestä kehittämisestä työelämän ja käännsalan muuttuviin osaamistarpeisiin.
- Konttinen on tehnyt urauurtavaa työtä tuomalla yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä asennetta Turun yliopiston humanistisen alan koulutukseen. Hän on kehittänyt yliopiston kääntäjänkoulutusta huomioiden sekä tutkinnon raamit että työelämän ja käännsalan muuttuvat tarpeet. Konttinen on muun muassa ideoinut Monikielinen käännsostyöpaja -konseptin ja kehittänyt sitä vuodesta 2015 alkaen. Työpaja on sisällöltään, tavoitteiltaan ja laajuudeltaan Suomessa poikkeuksellinen ja eurooppalaisittain ainutlaatuinen konsepti. Konttinen on lisäksi tuonut Turun yliopiston kääntäjänkoulutukseen vahvasti mukaan innovoinnin teeman.
- Konttinen on ollut myös ratkaisevassa roolissa kehittämässä Turun yliopiston käännsosteknologian opetusmenetelmiä ja edistänyt käännsosteknologian integroimista osaksi tutkinto-ohjelman opetusta. Hän on kehittänyt opetuksen kansainvälisyyttä hoitamalla yhteyksiä niin yritysten kuin yliopistojenkin kanssa sekä toimimalla aktiivisesti International Network of Simulated Translation Bureaus (INSTB) -verkostossa.
- Konttinen tekee aktiivisesti myös tutkimusta käännsosviestinnän opetuksen vaikuttavuudesta sekä suomalaisten kollegojen kanssa että kansainvälisesti tehden samalla tunnetuksi suomalaista edistyskäsällistä kääntäjänkoulutusta.

Etätulkkaus ja tulkkien työhyvinvointi

Koronapandemian myötä etäkokousratkaisujen käyttö on lisääntynyt räjähdysmäisesti, ja etätulkkauksesta on tullut osa myös konferenssitulkkien arkea. Etäkokouksissa on monia hyviä puolia, mutta tulkkien kannalta niihin liittyy myös merkittäviä riskejä. Erityisesti tulkattavan äänen laatu on tulkkien terveyden ja työhyvinvoinnin kannalta keskeinen asia.

Kuulo on yksi tulkin tärkeimmistä työvälineistä. Iän myötä tapahtuva työperäinen kuulon aleneminen on ollut simultaanitulkeilla tavallista jo aiemmin, mutta etätulkkauksen yleistymisen myötä kuulovaurioita on alettu havaita nuorillakin tulkeilla. Tulkeilla on alkanut esiintyä myös muita terveyshaittoja, jotka on yhdistetty lisääntyneeseen etätulkkaukseen ja nimenomaan huonoon äänenlaatuun.

Nettiäänän huono laatu

Verkkokokousalustoilla välitettävän äänen laatu on lähtökohtaisesti huono verrattuna luonnolliseen, livetilanteessa kuultavaan ääneen. Ääntä pakataan, jotta se liikkuisi nopeammin verkossa. Pakatessa osa ääni-informaatiosta katoaa, ja tämän kompensoimiseksi kokous- ja tulkkausalustat vahvistavat keinotekoisesti tiettyjä taajuusalueita ja kompressoivat ääntä. Tällainen äänisignaalin voimakas prosessointi heikentää puheen ymmärrettävyyttä ja on haitallista kuulolle.

Usein kuvitellaan, että puhetta kyllä ymmärtää, vaikka äänen laatu olisikin huono. Tämä on harhaluulo: ymmärrettävyyden

kannalta äänen kaikki taajuudet ovat tarpeen – varsinkin simultaanitulkeille, joka puhuu itse samaan aikaan kuin kuuntelee. Oman, taajuusspektriltään luonnollisen äänen kuuleminen häiritsee huonolaatuisen äänen kuuntelua tulkkauksitilanteessa, joten tavallisen kuuntelijan kannalta ”riittävä” äänenlaatu ei riitä simultaanitulkeille. Kun tulkki ei kuule, hän yleensä säätää ääntä kovemmalle, mikä lisää kuulovaurioiden riskiä. Kuulovaurioille altistavat paitsi äkilliset äänipiikit, myös pitkään jatkuva altistus liian voimakkaalle ja/tai huonolaatuiselle äänelle.

Kokousjärjestäjän vastuu

Ammattimaisesti järjestetyissä läsnäolokokouksissa laitteista, äänestä ja tulkkaustekniikasta huolehtii teknikko, mutta etäkokouksissa ne ovat useimmiten kokonaan kokousosallistujien ja tulkkien itsensä harteilla. Etätulkkausalustoilla kokouksia valvovat teknikot eivät yleensä pysty vaikuttamaan (eivätkä aina edes välitä puuttua) puhujien äänen huonoon laatuun.

Tulkki voi omilla välinevalinnoillaan hiukan vaikuttaa työolosuhteisiinsa, mutta hyvätkään kuulokkeet ja lisälaitteet

eivät tee huonolaatuisesta äänestä samantasoista kuin ammattitaitoisen teknikon lähitulkkaustilanteessa miksaama ääni.

Vastuun äänen laadusta tulisi ehdottomasti olla kokouksen järjestäjällä eikä yksittäisellä tulkilla. Jos kokousta ei voida järjestää niin, että kaikki osallistujat ja tulkit olisivat samassa, kunnollisella kokous- ja tulkkaustekniikalla varustetussa tilassa, kokousjärjestäjä voi esimerkiksi edellyttää kokousohallitujilta tietynlaisten välineiden sekä nopean ja vakaan verkkoyhteyden käyttöä ehtona kokoukseen osallistumiselle.

Headset ei tee autuaaksi

Tulkkausalalla on keskusteltu paljon etätulkkaukseen sopivista välineistä. Tulkkausalustatoimijat suosittelevat tyypillisesti sekä tulkeille että puhujille USB-headsettiä (kuulokemikrofonia), ja tulkkien keskuudessa on levinnyt käsitys, että ongelmat ratkeavat, jos puhuja käyttää headsettiä.

Monien headsettien mikrofonit eivät kuitenkaan vastaa simultaanitulkkauksen laitestandardien taajuusvastevaatimuksia, ja headsetit myös prosessoivat ääntä laadultaan heikommaksi. Paras vaihtoehto mikrofoniksi on laadukas, puhujaa kohti suunnattu pöytämikrofoni tai kaulusmikrofoni.

Tutkimusta tarvitaan

Konferenssitulkkien maailmanjärjestö AIIC:n piirissä on kartoitettu etätulkkauksen riskejä. AIIC:n mukaan tarvitaan lisää tieteellistä tutkimustietoa huonolaatuisen äänen vaikutuksista tulkkien terveyteen. Sitä odotellessa tulisi noudattaa varovaisuusperiaatetta ja rajoittaa tulkkien altistumista huonolaatuiselle äänelle vähentämällä etätulkkaustehtävien määrää ja lyhentämällä niiden kestoja.

On myös tärkeää, että kokousohallitujilla on käytössään laadukkaat kokousalustat, välineet ja yhteydet. Sekä puhujan ja tulkin laitteiden että koko teknisen äänenvälitysketjun puhujalta tulkille tulisi pystyä välittämään äänisignaali manipuloimattomana ja toistamaan ISO-standardin mukaiset taajuudet 125–15 000 hertsiä.

Sopiminen tärkeää

Tulkkien tulee myös itse tiedostaa terveydelliset riskit ja pyrkiä rajaamaan haittoja mahdollisuuksien mukaan. Etätulkkaustoimeksiannoista sovittaessa on erityisen

tärkeää kirjata sopimukseen tarkasti työskentelyolosuhteet ja -ehdot, kuten vaikkapa se, millaisia välineitä osallistujien tulee käyttää, ja se, että tulkilla on oikeus keskeyttää tulkkaus, jos hän arvioi äänen laadun liian huonoksi laadukkaaseen tulkkaukseen.

Sopimuksessa on myös syytä mainita, että tulkki ei vastaa yhteyksissä, kuuluvuudessa eikä äänen tai kuvan laadussa esiintyvien ongelmien aiheuttamista virheistä, puutteista, häiriöistä eikä viivytyksistä tulkkauksessa.

Multitasking kuormittaa

Äänenlaatuongelmien lisäksi tulkin työhyvinvointiin vaikuttavat myös muut etätulkkaustilanteen piirteet, kuten se, että käytettävissä on vähemmän visuaalista informaatiota kuin läsnäolotulkkauksessa, mikä lisää tulkkauksen kognitiivista kuormittavuutta. Etätulkkauksessa myös normaali yhteistyö tulkkiparin kanssa joko puuttuu kokonaan tai tapahtuu jonkin laitteen välityksellä. Ylimääräisten laitteiden ja viestintäkanavien käyttö yhteydenpitoon tulkkauksen aikana vaikeuttaa keskittymistä ja vie aivokapasiteettia pois päätehtävästä eli tulkkauksesta.

Lisäksi tulkki joutuu huolehtimaan tekniikan toimivuudesta, koska etätulkkausalustan tekniikka on tavoitettavissa vain chatin kautta eikä pysty puuttumaan mahdollisiin ongelmatilanteisiin tulkin työpaikassaan. Nämä ylimääräiset tehtävät aiheuttavat sen, että etätulkkaus kuormittaa ja väsyttää aivoja paljon enemmän kuin normaali läsnäolotulkkaus.

Etätulkkauksessa sekä toimeksiantojen että tulkkausvuorojen onkin oltava tavallista lyhyempiä, jotta laadukas tulkkaus olisi mahdollista ja tulkkien hyvinvointi turvattaisiin. Läsnäolotulkkaus on edelleen selvästi suositeltavin vaihtoehto konferenssitulkkauksen toteutukseen. Etätulkkaus on kuitenkin todennäköisesti tullut jäädäkseen osaksi konferenssitulkkiensa työnkuvaa. Siksi tulkkiensa on tärkeää olla selvillä siihen liittyvistä riskeistä osatakseen vaatia asianmukaisia, terveellisiä ja turvallisia työskentelyolosuhteita ja -ehtoja.

Teksti: Kirsi Lammi ja Laura Minkkinen

Kirjoittajat ovat konferenssitulkkeja ja SKTL:n sekä AIIC:n jäseniä.

Kuka ja mikä olet?

Olen **Tiina Tuominen**, kääntäjä, kääntämisen tutkija ja kääntämisen opettaja. Tällä hetkellä vaikutan Turun yliopistossa.

Missä asut?

Tampereella.

Mitkä ovat työkielisi?

Pääasiassa englanti ja suomi, mutta olen opiskellut hiukan myös venäjän kääntämistä.

Kuunteletko musiikkia, kun teet töitä? Jos kuuntelet, millaista?

Kuuntelen musiikkia yleensä vain vapaa-ajalla, sillä en oikein malta keskittyä töihin, jos musiikki soi. Kesällä kuuntelen kyllä linnunlaulua terassilla työskennellessäni.

Mikä on inhokkitermisi?

Toteutus. Hyvinvointikeskus ja hyvinvointialue.

Millaisissa vaatteissa käänät mieluiten?

Mahdollisimman mukavissa, mieluiten paljain jaloin.

Minkä muruja löytyy eniten näppiksesi raoista?

Joskus saattaa olla skotlantilaisten kauravoileipäkeksien (oatcakes) muruja, tai sitten jasmiini- tai minttuteen roiskeita.

Mistä käännöksestäsi olet kaikkein ylpein?

Kääntämisen saralla olen ehkä ylpein siitä, että luontaisesta monisanaisuudestani huolimatta olen pystynyt tekemään työkseni tekstityskäännöksiä ja vieläpä nauttinut työstä suuresti. Tutkimuksen puolella olen ylpein väitöskirjastani ja User-Centered Translation -kirjasta, jonka kirjoitin Tytti Suojasen ja Kaisa Koskisen kanssa.

Menetätkö joskus yönesi käännöstyön takia? Tai tulevatko käännökset uniisi?

En muista, että olisin nähnyt käännöksistä unia, mutta väitöstilaisuudesta näin pari ikimuistoista painajaista.

Minkä äidinkielenopettajasi / pääkielisi opettajan opetuksen muistat? Mikä on syöpynt tulikirjaimin sieluusi?

Monia arvokkaita ohjeita, neuvoja ja sääntöjä on jäänyt mieleen. Jo yläasteen äidinkielen tuntien perua taitaa olla se, että en edelleenkään pysty missään yhteydessä (paitsi juuri nyt) kirjoittamaan tekstiini superlatiivia "parhain" tai sanoja "myöskin" ja "kuten esimerkiksi".

Miksi valitsit itsestäsi juuri tämän valokuvan nähtäväksemme?

Kuva on muutaman vuoden takaisesta tohtoripromootiosta, ja valitsin sen, koska mielestäni kuva juhlistaa käännöstieteellistä tutkimusta. Se on myös niitä harvoja tilaisuuksia, joissa sain ulkoiluttaa miekkaa ja tohtorinhattua, joten onhan sitä esiteltävä.

Norjan tulkkilaki täydentää hyvää järjestelmää

Norjassa 1.1.2022 voimaan tullut tulkkilaki velvoittaa julkishallinnon työntekijöitä ja julkisia palveluita tuottavia alihankkijoita käyttämään päteviä tulkkeja, ja tekee jo aiemmin hyväksi todetun tulkkierekisterin käytön pakolliseksi. Se myös velvoittaa tulkin toimimaan hyvän tulkkitavan mukaisesti.

©Maarit Laitinen

Tulkkilain pääkohdat

Tämän vuoden alussa voimaan tullut tulkkilaki pyrkii takaamaan tulkkauksen laatua viranomaistyössä. Lain mukaan viranomaisen vastuulla on määritellä, milloin asiakas ei pysty riittävän hyvin kommunikoidaan norjan kielellä, ja käyttää tulkkia silloin, kun norjan taito todetaan riittämättömäksi. Tällöin on käytettävä pätevää tulkkia eli tulkkia, joka on merkitty kansalliseen tulkkierekisteriin. Laki velvoittaa tulkin noudattamaan salsapitovelvollisuutta ja varmistamaan esteettömyytensä. Huomionarvoista on, ettei vastuuta esteellisyyden arvioinnista ole jätetty viranomaiselle, vaan tulkin on itse ratkaistava, onko hän jäävi. Lakiin on nostettu myös ”hyvä tulkkitapa”, joka noudattaa kansainvälisesti hyväksytyjä tulkin ammatteettisiä sääntöjä.

Toki lakiin on jätetty mahdollisuus käyttää muuta kuin tulkkierekisterissä olevaa tulkkia silloin, kun tällaista ei ole saatavilla. Toisaalta etätulkkaus on tunnustettu vaihtoehdoksi, jolloin pätevän tulkin käyttö voi helpotua. Lain mukaan vastuu tekniikasta ja tietoturvasta on viranomaisella.

Vastuuvirasto edistää lain noudattamista

Kuten lainsäädäntötyö yleensä, myös tulkkilain muuttaminen on ollut pitkä prosessi. Lainvalmistelu sai alkunsa vuonna 2013 käynnistetystä tulkkausselvityksestä. Seuraavana vuonna valmistuneessa raportissa (NOU 2014: 8) todettiin, että vain noin puolessa julkissektorin toimeksiannoista käytettiin pätevää tulkkia, vaikka tulkkierekisteri oli ollut käytössä jo pitkään.

Vuosien varrella vastuuministeriö on vaihtunut, tulkkierekisteriön järjestelmään on tehty uudistuksia ja tulkkiyhdistyksen vaikuttajatkin ovat vaihtuneet useaan

Kristiina Antinjuuti

otteeseen. Kansallinen vastuuvirasto on kuitenkin pysynyt samana, vaikka se on ollut eri ministeriöiden alaisuudessa. Vuonna 2006 perustettu Norjan kotoutumis- ja monimuotoisuusvirasto (*Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, IMDi*) on viranomainen, jolla on muun muassa kansallinen vastuu julkisen sektorin tulkkauksesta ja jonka yksi keskeinen tehtävä on neuvoa kuntien ja valtion toimijoita tulkkilain noudattamisessa. IMDi ylläpitää myös kansallista tulkkierekisteriä, josta tulkkiensaamistasot voi tarkistaa ja jonka hakutoiminto nostaa aina ylimmäksi kunkin kieliparin pätevimät tulkit. Tällainen suosiminen on tarkoituksellista ja perusteltua.

Keskeinen väline: kansallinen tulkkierekisteri

Norjassa on ollut kansallinen tulkkierekisteri jo vuodesta 2005. Sen viisi osaamiskategoriaa uudistettiin vuotta ennen

Tulkkierekisterin osaamiskategoriat

- A: Bachelor julkissektorin tulkkauksesta ja auktorisointi
- B: Bachelor julkissektorin tulkkauksesta tai auktorisointi ja julkissektorin tulkkauksen perusopinnot (30 op)
- C: Auktorisointi
- D: Julkissektorin tulkkauksen perusopinnot (30 op)
- E: Kaksikielisyyskoe ja kurssi tulkin vastuualueista taikka auktorisoidun kääntäjän tai asiatekstinkääntäjän tutkinto ja kurssi tulkin vastuualueista

tulkkilain voimaantuloa. Rekisteri on julkinen verkkosivusto, joka perustuu kieliparikohtaiseen tulkkaustaitoon ja tulkkausmenetelmän, ei erikoisalan hallintaan. Rekisterin pakollisia tietoja on tulkin osaamistaso eli kategoria, johon tulkki todentamiensa taitojen perusteella kuuluu. Tulkki itse päättää yhteystietojensa julkaisemisesta.

Nyt ylimpään eli A-kategoriaan pääsevät tulkit, jotka ovat suorittaneet kieliparissaan sekä julkissektorin tulkkauksen bachelor-opinnot että auktorisoidun tulkin kokeen. Alimpaan E-kategoriaan pääsevät mm. kaksikielisyyskokeen hyväksytysti suorittaneet *ja sen lisäksi* kolmipäiväisen tulkkauksen alkeiskurssin suorittaneet tulkit. Suulliseen kaksikielisyyskokeeseen voivat osallistua henkilöt, jotka pystyvät osoittamaan vähintään eurooppalaisen viitekehäyksen B2-taitotason norjan kielestä. Tulkkauksen alkeiskurssi on vaatimus, jolla varmistetaan, että kaikilla rekisteriin päässeillä on ainakin perustiedot tulkin ammattimaisesta toiminnasta.

Keskusvirasto ja kouluttajat tulkkausta edistämässä

Norjan kotoutumis- ja monimuotoisuusvirasto myös rahoittaa osaa tulkkien pätevyisyysjärjestelmistä muiden tehtäviensä ohella. OsloMet-yliopisto järjestää IMDin rahoituksella ainoana toimijana kaksikielisyyskoetta, tulkin alkeiskurssia ja tulkkauksen auktorisointikoetta. Lisäksi yliopistossa on mahdollista suorittaa opintoja julkissektorin tulkkauksen perusteissa (30 op) sekä bachelor-tutkinto julkissektorin tulkkauksessa. Kielivalikoima suunnitellaan yhdessä IMDin kanssa, jotta tarjonta vastaisi yhteiskunnan tarpeisiin. Viittomakielen tulkkauksessa on omat bachelor-opintonsa ja pian myös auktorisointikoe. Länsi-Norjan korkeakoulussa Bergenisissä voi suorittaa 30 op:n laajuiset perusopinnot, kielivalikoima koordinoidaan OsloMetin kanssa yhteensopivaksi.

Järjestelmän ketteryys testattiin kriisissä

Norjan malli ottaa hyvin huomioon eri kielten tulkkaus-tarpeet ja tulkkien rekrytointimahdollisuudet. Järjestelmän ketteryys testattiin, kun sodan syttyessä helmikuun lopulla havahduttiin siihen, että koko maassa oli vain kourallinen kokoaikaisesti työskenteleviä ukrainan tulkkeja. Niinpä OsloMet ja IMDi ryhtyivät nopeasti toimiin. Vain viikko sodan syttymisen jälkeen OsloMet avasi ilmoittautumisen kaksikielisyystestiin ukraina–norja-kieliparissa. Sitä oli edeltänyt testiaineiston laatiminen ja käännettäminen ukrainan kielelle, kieliassiantuntijoiden ja arvioijien rekrytointi, tiedotussuunnitelman laatiminen ja alkeiskurssien järjestämisen valmistelu. Kun ilmoittautuminen suljettiin 31.3., ilmoittautuneita oli yhteensä yli 300, joista noin

puolet täytti norjan kielitaitovaatimuksen. Näistä suuri osa oli jo ehditty testatakin joko Oslossa tai etäyhteyden avulla maan muissa yliopistoissa.

Testin läpäisseille on järjestetty tulkkauksen alkeiskursseja sekä viikonloppuopetuksena että verkkokurssina sitä mukaa kuin riittävä opiskelijamäärä on saatu kokoon. Vähimmäisvaatimukset täyttäviä tulkkeja on näin saatu nopeasti kentälle. Lisäksi yliopisto lisäsi ukrainan kielen seuraaviin tulkkauksen bachelor-opintoihin, joten halukkaat voivat pätevyitä edelleen.

Ulkoministeriön ulkomaalaisvirasto tukee lain tavoitetta ja pitää kiinni siitä, että se käyttää tulkkeina vain rekisteriin merkittyjä tulkkeja. Muut kielitaitoiset ohjataan erilaisiin avustajan tehtäviin, joten roolijako tulkin ja avustajan välillä pysyy selvänä.

Norjan järjestelmää on rakennettu vähitellen, ja nykyisin sen toimivuus on omaa luokkaansa. Tulkkaus on nähty paitsi yhteiskunnan palveluiden mahdollistajana myös niiden olennaisena osana, josta julkissektorin tulee kantaa vastuu. Eri pätevyisyysvaiheet on nivottu yhteiseen rekisteriin, joka on tehty käyttäjille helpoksi ja läpinäkyväksi.

Tulkkilaki ja siihen tiiviisti liittyvä tulkirekisteri palvelevat hyvin niin tulkkeja kuin tulkin käyttäjiäkin. Toisaalta tulkki ei voi ilmoittaa siinä muita kuin Norjan virallisessa koulutusjärjestelmässä hankkimiaan erikoistaitoja, ainakaan vielä.

Teksti: Kristiina Antinjuntti

Kirjoittaja on erityisasiantuntija OsloMetissa ja SKTL:n työvapaalla oleva toiminnanjohtaja.

Suomen laissa säädetään tulkkauksesta kovin vähän. Norjassa viranomaisen vastuu tulkkauksen laadusta on uuden tulkkilain mukaan selvästi suurempi kuin Suomessa. Koska Suomessa vain oikeustulkit on rekisteröity, muita koulutettuja ammattitulkkeja ei tavoiteta viranomaisrekisterien kautta. Viranomaisten tulisi käyttää ja velvoittaa myös tulkkauspalveluiden tarjoajat käyttämään ammattitulkkeja aina kun heitä on saatavilla. Tällä voitaisiin edistää laadukkaan tulkkauksen toteutumista viranomaispalveluissa.

- SKTL:n va. toiminnanjohtaja Jenni Kavén

Norjan tulkkilaki innostaa tulkkeja Suomessakin

Myös Suomessa halutaan selvittää, voisiko tulkkausta säännellä paremmin. Kattava tulkkirekisteri ja velvoittava tulkkirekisteri toimivat Norjassa. Voisiko vastaava järjestelmä toimia myös Suomessa?

©Anapaula Reisdorfer

Vuodenvaihteessa 2020–2021 tulkkausalalan epäkohtiin tyytymättömät tulkit alkoivat perustaa omia WhatsApp-ryhmiä kollegiaalisiksi keskustelukanavikseen. Tuolloin tapahtuneet suuret yritysostot tulkkausalalla ja niihin liittyvät työ- ja toimeksiantosuhdekoukerot olivat saaneet tulkkipiirit kuohumaan, ja vertaistuelle ja yhteiselle pohdinnalle oli tarvetta niin liittoihin kuuluvien kuin kuulumattomienkin kesken.

Tulkkien erilaiset some-ryhmät edustavat ruohonjuuritason me-henkeä. Tulkkien muodollisesta järjestäytymisestä tiedetään, että jotkut ovat SKTL:n ja jotkut taas ammattiliittojen jäseniä, ja jotkut kuuluvat useampaan alan järjestöön. On mahdotonta sanoa, kuinka suuri osa tulkeista tekee työtään alan virallisten ja epävirallisten verkostojen ulkopuolella. Kaikki tulkit eivät kuulu alan yhdistyksiin, joten Suomessa toimivien tulkkien tarkkaa lukumäärää on vaikea arvioida. SKTL:ssä tulkkeja on jäsenenä noin 400.

Suomessa ei ole kansallista tulkkirekisteriä samaan tapaan kuin Norjassa, vaan periaatteessa kuka tahansa voi toimia tulkkina. Lisäksi pätevien tulkkien löytäminen voi olla melkoista salapoliisityötä. SKTL:n verkkosivuilta löytyvä hakupalvelu on liiton jäsenilleen tarjoama jäsenetu. Se perustuu osittain jäsenten itse antamiin tietoihin. Jos jäsen haluaa ilmoittaa jonkin tulkkaus- tai käännösalan tutkinnon hakupalveluun, tutkintopätevyys tarkistetaan. Jos tulkki ei kuitenkaan ole SKTL:n jäsen, häntä ei tästä hakemistosta löydy. Opetushallitus ylläpitää oikeustulkikirekisteriä, mutta vastaavaa julkisen tahon ylläpitämää ja valvomaa rekisteriä muista tulkeista ei ole olemassa.

Vain osa oikeustulkeista kuuluu oikeustulkikirekisteriin. Eräs syy tähän ovat lakisääteiset rekisterimaksut, jotka monen tulkin mielestä ovat liian kalliita. Maksuista ehtii oikeustulkin työuran aikana kertyä suuri kuluerä. Käytössä on kieliparikohtainen rekisteröintimaksu, ja rekisteröinti on uusittava viiden vuoden välein. Vertailun vuoksi esimerkiksi lääkärin ammattinimikkeen laillistaminen hoituu kertamaksulla, paljon oikeustulkin ensirekisteröintiä edullisemmin.

Osa tulkeista peräänkuuluttaa tulkkilakia myös Suomeen Norjan mallin mukaan. Alan järjestöt ovat esittäneet opetus- ja kulttuuriministeriölle ja oikeusministeriölle työryhmän perustamista, jonka tehtävänä olisi selvittää, mikä on tarkoituksenmukainen tapa säännellä viranomaisulkkausta Suomessa.

Viranomaisilla on lakiin perustuva velvollisuus tarvittaessa järjestää tulkkaus, mutta ei velvoitetta käyttää koulutettujen (ja rekisteröityjen) tulkkien palveluja. Kun mikään taho ei keskitetysti valvo tai takaa sitä, että tulkkausalalan toimijoiden ammattitaito ylittäisi ainakin tietyllä vähimmäistasolla, on lopulta arpapeliä, saavatko tulkattavat viestinvälittäjäksi pätevän ja eettisesti kestäväällä tavalla toimivan tulkin vai eivät.

Norjan tulkkilain inspiroimana Suomessakin on ryhdytty lobbaamaan muutosta. Marraskuussa 2021 joukko asioimis- ja oikeustulkeja järjesti mielenosoituksen Eduskuntatalon portailla vaatien muun muassa tulkkilakia. Helmikuussa 2022 pidettiin opetusministeri **Li Anderssonin** kanssa etäkokous, jossa mukana olivat myös SKTL ja Kieliasiantuntijat ry. Järjestöt esittivät opetus- ja kulttuuriministeriölle työryhmän perustamista, jonka tehtävänä olisi selvittää, miten voitaisiin tarkoituksenmukaisesti säännellä sitä, millä pätevyydellä tulkkina voi toimia etenkin viranomaisasioissa. Selvitystyössä tulisi kartoittaa lainsäädännön päivitystarpeet, sillä oikeusrekisteri ei kata kaikkia tulkkeja. Tapaamisissa keskusteltiin lisäksi muun muassa oikeustulkikirekisterin maksujen kohtuullistamisesta.

Norjan tulkkilakia ja varsinkin sen käytännön toteutusta seurataan Suomessa mielenkiinnolla. Lainsäädännöstä kumpuavat vaatimukset ja velvoitteet sekä reilut työn tekemisen ehdot mahdollistaisivat laadukkaan tulkkauksen, joka turvaisi sekä kielellisen yhdenvertaisuuden että osapuolten oikeusturvan toteutumisen tulkkaustilanteessa.

Vaikka muutokset eivät tapahdu hetkessä ja matka on pitkä, ensiaskel kohti suomalaista tulkkirekisteriä ja tulkkilakia on nyt otettu. Te kaikki ihanat tulkit, suurkiitos ajastanne, työstänne ja tekemisestänne, ilman teitä tämä ei olisi ollut mahdollista!

Teksti: Pia Vinkki

Kirjoittaja on entinen "lektor med opprykk" (vanhempi lehtori) Pohjois-Norjasta, nykyinen kääntäjä, tulkki ja oikeustulkkausopiskelija Varsinais-Suomesta sekä SKTL:n Turun paikallisosaston tiedottaja.